

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Bara jag

En kvalitativ studie om vuxna endabarns upplevelser
av att leva utan syskon

Socionomprogrammet

C-uppsats

Höstterminen 2011

Författare: Anneli Lindström, Marina Bergström och Minna Pelli

Handledare: Rachel Hadodo

Abstract

Titel: *Bara jag - En kvalitativ studie om vuxna endabarns upplevelser av att leva utan syskon*

Författare: Anneli Lindström, Marina Bergström och Minna Pelli

Nyckelord: Vuxna endabarn, Föreställningar, Roll, Relation, Socialt nätverk

---

Syftet med denna C-uppsats har varit att undersöka hur vuxna endabarn upplever sin situation av att leva som endabarnet. Vi har undersökt hur de upplevt sin roll i familjen samt hur relationen till föräldrarna och det sociala nätverket har varit och är för närvarande. Vi har även lyft fram de föreställningar som finns i samhället om endabarn och tagit reda på om det har påverkat våra informanter på något sätt.

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod i vår uppsats. Vår utgångspunkt har varit en fenomenologisk ansats då vi vill beskriva och förstå våra informanternas livsvärld. I vår studie har vi genomfört fem semistrukturerade intervjuer för att samla in vårt material. De teoretiska perspektiv som vi använt oss av har varit symbolisk interaktionism med fokus på rollteori, systemteori samt KASAM. Den tidigare forskning som vi valt att redovisa har bestått av tre internationella artiklar.

En kort sammanfattning av det resultat vi kommit fram till visar att informanterna har upplevt sin barndom som positiv med mycket uppmärksamhet från föräldrarna, de har ett starkt socialt nätverk vilket bidragit till att informanterna inte saknat syskon i någon större utsträckning under sin uppväxt. Resultatet visar däremot att livet som endabarn är mer komplext i vuxen ålder, när oro för åldrande föräldrar infunnit sig och känslor av ensamhet blivit påtagligare.

Tack!

Vi vill börja med att tacka varandra för ett gott samarbete, för den öppenhet vi haft för varandra och alla skratt vi har fått. Det har varit underbart att få dela den här processen och resan tillsammans. Vi vill fortsätta med att tacka våra informanter för att ni berättade så öppenhjärtligt om era livserfarenheter, utan er hade vår uppsats aldrig kunnat bli av. Vi vill även tacka hela vårt kontaktnät som engagerat sig och sökt efter informanter till oss. Vi vill ge ett tack från djupet av vårt hjärta till våra respektive, Fredrik, Emanuel och Mikael, som har tagit en stor del av både barnomsorg och hushållsarbete när vi har varit uppslukade av uppsatsarbetet. Vi vill också tacka våra barn Hedda, Charlie, Evelina och Tristan som har haft frånvarande mammor. Vi vill skicka ett speciellt tack till Birgitta och Ernst-Olof som ryckt in och hämtat från förskolan samt varit barnvakter. Vi vill tacka familj och vänner som har stått ut med vårt tjat om uppsatsen och vår frånvaro under uppsatsarbetet. Vi vill även skicka ett tack till Bollebygds bibliotek som hjälpt oss att få fram böcker som vi illa kvickt behövde. Vi vill innerligt tacka vår handledare Rachel Hadodo som engagerat sig i vår studie, gett oss uppmuntran och eld i baken när vi behövde det.

Marina, Minna och Anneli

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	1
1.1 Inledning.....	1
1.2 Bakgrund.....	1
1.3 Syfte.....	3
1.3.1 Frågeställningar.....	3
1.4 Avgränsning.....	4
1.5 Förförståelse.....	5
1.6 Ordförklaringar.....	6
2. Tidigare forskning.....	7
2.1 Orsaker till ett barn.....	7
2.2 Föreställningar.....	7
2.3 Social kompetens och relationer.....	9
2.4 Nackdelar och fördelar med ett barn.....	9
3. Teoretisk referensram.....	11
3.1 Symbolisk interaktionism.....	11
3.1.1 Social interaktion.....	11
3.1.2 Rollteori.....	11
3.2 Systemteori.....	12
3.3 KASAM.....	12
4. Metod.....	14
4.1 Val av ansats.....	14
4.2 Val av metod.....	14
4.3 Litteratursökning.....	15
4.4 Urval.....	15
4.5 Bortfall.....	16
4.6 Tillvägagångssätt.....	16
4.7 Intervjuguide.....	16
4.8 Pilotundersökning.....	17
4.9 Intervjusituation.....	17
4.10 Analysmetod.....	18
4.11 Validitet och Reliabilitet.....	19
4.12 Etiska överväganden.....	19
4.13 Metodkritik.....	20
5. Resultat och analys.....	22
5.1 Hur beskriver vuxna endabarn sina upplevelser av att leva utan syskon, retrospektivt och i vuxen ålder?.....	22
5.1.1 Barndom.....	22
5.1.2 Påverkan av att inte ha syskon.....	23
5.1.3 Om ensamhet och självständighet i vuxen ålder.....	25
5.1.4 Fördjupad analys.....	26
5.2 Hur uppfattar och påverkas vuxna endabarn av de föreställningar som finns om endabarn i samhället?.....	28
5.2.1 Föreställningar.....	29
5.2.2 Fördjupad analys.....	30
5.3 Vilken betydelse har det sociala nätverket haft och kan det kompensera betydelsen av ett syskon under livets gång?.....	31

5.3.1 Familjehistorien.....	32
5.3.2 Fördjupad analys	32
5.4 Vilken roll upplever endabarnet att det haft i sin familj och hur beskrivs relationen till föräldrarna?	33
5.4.1 Ensam i rollen som barn i familjen gentemot föräldrarna.....	33
5.4.2 Relationen till föräldrarna	35
5.4.3 Fördjupad analys	35
6. Slutdiskussion	37
6.1 Sammanfattningsvis	38
6.2 Vidare forskning.....	39
7. Referenser	40
Bilaga 1: Annonsering i familjeliv.se	42
Bilaga 2: Information om studien och samtycke	43
Bilaga 3: Intervjuguide	44

1. Introduktion

1.1 Inledning

Detta är en studie som uppmärksammar hur vuxna endabarn resonerar kring sin situation av att vara det enda barnet i en familj. Gemensamt för oss som genomfört denna C-uppsats är att vi har vuxit upp med syskon och har alltså inga egna erfarenheter av hur det är att vara endabarn. Vi har alla egna barn och har haft funderingar över betydelsen av syskon. Några tankar vi haft är bland annat om man ska skaffa syskon för barnets skull eller utifrån föräldrarnas önskan? Är man egoistisk om man väljer att endast skaffa ett barn, kommer barnet känna sig ensamt? Vi har själva mött frågor från omgivningen om när våra barn ska få syskon. Utifrån samhällets norm så har vi upplevt att det uppfattas som provocerande att välja ett barnfritt liv men även att endast skaffa ett barn. Det normativa i samhället är två barn. Utifrån ett föräldraperspektiv kan det vara bekvämt med ett barn, man kan ge barnet full uppmärksamhet och ha mer energi för det, samt att det sliter mindre på föräldrarelationen. Men ur ett barnperspektiv undrar vi vad som är bäst för barnet? Det finns många föreställningar som florerar i samhället kring barn utan syskon, så kallade ensam barn. Bara ordet ensam barn säger att de är ensamma barn, men är de ensamma? Exempel på fördomar som framkommit i tidigare forskning är att endabarn skulle vara bortskämda, har svårt att dela med sig, inte lär sig hantera konflikter, har svårt för att samarbeta, blir lillgamla och egocentriska. Det finns även positiva föreställningar som att de exempelvis får föräldrarnas odelade uppmärksamhet och därigenom utvecklar ett gott självförtroende, att de är högt utbildade och gör karriär. De negativa föreställningarna anser vi kan stämpla barnet, men samtidigt kan de positiva föreställningarna sätta en press på barnet att leva upp till förväntningarna. I och med dessa tankegångar så föddes vår nyfikenhet att ta reda på hur endabarn själva resonerar om man frågar dem.

För det sociala arbetets fält anser vi att det finns flera anledningar att belysa denna grupp i samhället, en av dessa är att synliggöra de föreställningar som finns om endabarn och som vi anser ofta tenderar att vara negativa. Vi anser att det är viktigt att bemöta endabarn utan förutfattade meningar, och inte minst inom det sociala arbetet. Som socialarbetare kommer vi i kontakt med familjer och individer som har problem av olika slag men det är viktigt att tänka på att vara endabarn i sig inte är ett problem. En annan aspekt som är viktig att beakta är att nätverken kring endabarn kan vara begränsade både när de är barn/ungdomar och när de blir gamla. Vi tror att genom deras subjektiva berättelser kan vi få en ökad förståelse kring deras livssituationer samt få kunskap om hur samhället kan agera för att stödja endabarn om behov finns.

1.2 Bakgrund

Enligt en publicering från statistiska centralbyrån så hade en familj år 2008 i Sverige med hemmaboende barn i åldrarna 0-21 år i genomsnitt 1,8 barn. De flesta hushåll har ett eller två barn, varav 41 procent har ett barn och 43 procent har två barn. (www.scb.se 2011-10-10) De som var endabarn år 2008 kan dock senare ha fått ett syskon, därför kan vi inte få en säker bild av hur många som var faktiska endabarn. Schönbeck (2008) gjorde en sammanställning år 2004 där hon undersökte hur stor andel barn i åldersgruppen sju till tio år som var endabarn och kom fram till siffran 11 procent. Vi tänker att eftersom Schönbeck har uteslutit småbarnsåren i sin undersökning så är sannolikheten större att hon fått fram en mer rättvis bild av verkligheten. Men det är svårt att fånga en exakt siffra av hur många barn som

verkligen växer upp utan syskon då statistiken inte tar hänsyn till de olika familjekonstellationerna som finns idag.

En studie av Polit, et al. (1980) redovisar hur fördomar mot endabarn har funnits sedan lång tid tillbaka. I slutet av 1920-talet skrev Norman Fenton i en psykologisk tidskrift att vara ett endabarn är en sjukdom i sig. På grund av all uppmärksamhet som endabarn får blir de ofta avundsjuka, själviska, egoistiska, beroende, aggressiva, dominerande eller grälsjuka. En studie från 1954 visar på att hela 72% i USA tyckte att det är en nackdel med att ha ett barn, de menade att andra skulle säga att barnet skulle bli bortskämt. 1974 gjordes en undersökning som pekade på att flera ansåg att barnlöshet var att föredra jämfört med att ha ett barn (Polit/ Nuttall/ Nuttall 1980).

Vi har upptäckt att föreställningar om endabarn existerar även i de svenska medierna. Utifrån artikeln *Jag är bortskämd med kärlek* i Aftonbladet intervjuas politikern Birgitta Ohlsson i egenskap av att vara endabarn. Här kan vi ge exempel på hur vissa typiska föreställningar om endabarn framställs, i artikeln har Annika Norlin angett typiska egenskaper för endabarn: *Lillgammal, ansvarsfull, egensinnig, tycker om att arbeta ensam. Är det dessutom två ganska gamla föräldrar blir det ett ganska pråktigt barn med mycket ansvar* (Aftonbladet: 2005-08-30). Snarlika föreställningar har vi hittat i internationella forskningsrapporter vilket vi redovisar i avsnittet tidigare forskning i vår uppsats.

Pitkeathley och Emerson (1996) har skrivit boken *Enda barnet: ensam eller stark?* där författarna har intervjuat endabarn. Många av endabarnen i boken upplever fördomen att vara bortskämd som den vanligaste och mest provocerande anklagelsen från omgivningen. Bortskämtheten ses här ur två aspekter, att vara materiellt bortskämd och/eller att vara bortskämd i bemärkelsen att få mycket utrymme och uppmärksamhet (Pitkeathley & Emerson 1996). Vi tycker att ovan nämnda redovisning av föreställningar om endabarn visar på hur djupt rotade de är och med tanke på det är det inte så konstigt att vissa fördomar lever kvar än idag.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur vuxna endabarn upplever och resonerar kring sin situation av att vara det enda barnet i en familj. Vi vill analysera hur de beskriver sin verklighet som endabarnet i en familj, samt ta reda på hur de upplevt sin roll i familjen. Vi vill undersöka hur relationen till föräldrarna och det sociala nätverket har varit och är. Vi vill även belysa de föreställningar som finns i samhället om endabarn och ta reda på om det har påverkat våra informanter på något sätt.

1.3.1 Frågeställningar

Hur beskriver vuxna endabarn sina upplevelser av att leva utan syskon, retrospektivt och i vuxen ålder?

Hur uppfattar och påverkas vuxna endabarn av de föreställningar som finns om endabarn i samhället?

Vilken betydelse har det sociala nätverket haft och kan det kompensera betydelsen av ett syskon under livets gång?

Vilken roll upplever endabarnet att det haft i sin familj och hur beskrivs relationen till föräldrarna?

1.4 Avgränsning

Det finns flera olika infallsvinklar när det gäller att beskriva den komplexa bilden av att växa upp och leva som endabarn. Till en början hittade vi och läste en del svensk litteratur som behandlar ämnet syskon teorier där man menar att var i syskonskaran man befinner sig har betydelse för vår personliga utveckling i livet. Men ju mer vi läste om syskon teorier så fann vi att endabarns position inte framkommer i den utsträckningen att det är relevant att ta med i vår studie. Vi kom även fram till att det finns fler faktorer än syskonpositioner som påverkar oss som individer och har därför valt att inte fokusera på detta. När vi funderade på hur vi skulle avgränsa vårt arbete såg vi inte längre några tydliga kopplingar till vårt syfte vad gäller syskon teorier och valde att inte göra den jämförelsen. När det gäller den kulturella aspekten så har vi valt att hålla oss till Sverige och den tidigare forskning som vi har hittat om endabarn utgår från i-länder. Vi är medvetna om att samhällets uppbyggnad ser olika ut i olika länder och konsekvenserna för familjebildningen påverkas därför olika. Det vore intressant att jämföra endabarns upplevelser i i-länder och u-länder men på grund av tidsbristen är det omöjligt för oss att gå in på. Samma sak gäller etnicitet då vi valt att inte ha med informanter som är uppvuxna i ett annat land än Sverige. Huvudanledningen till detta är att vi fokuserar på föreställningar som finns i Sverige och hur informanterna har påverkats av dessa. Om våra informanter skulle varit uppvuxna i olika länder skulle vi inte kunna jämföra deras uppväxt och eventuella påverkan av föreställningar om endabarn som finns i det svenska samhället.

1.5 Förförståelse

Vår förförståelse till ämnet baseras till viss del på liknande uppfattningar. Vi har alla en bild av att endabarn i olika sammanhang kan uppleva sig ensamma. I enbarnsfamiljer kan barnet känna sig ensam vid högtider och familjesemstrar, i sin roll som enda barnet gentemot två vuxna. Två av författarna har erfarenhet av att arbeta inom äldreomsorgen och har mött äldre som inte haft syskon, den ensamhet som de beskrivit blev en tankeställare av hur dubbelt utsatt äldre människor kan vara. Däremot har de levt utan syskon hela sitt liv och har byggt upp en slags självständighet som kanske gör att de kan hantera ensamhet bättre.

De fördomar som finns i samhället om endabarn har påverkat oss på olika sätt. Vi bär alla en uppfattning om endabarn som att de har svårt att anpassa sig i gruppsammanhang och kan vara bortskämda. De positiva uppfattningarna är att de är självständiga och har ett gott självförtroende. Vi upplever vuxna endabarn som ambitiösa, framgångsrika och går sin egen väg.

Den ena författaren har, efter att ha arbetat inom förskolan, observerat att endabarn har haft svårare att dela med sig samt ta emot tillsägelser. Hon har också upplevt att endabarn har lättare att leka själva, medan barn med syskon kan bli rastlösa av att inte ha någon att leka med. Endabarn verkar söka sig mer till den vuxna förskolepersonalen. Personalen har i olika diskussioner om barnen dragit slutsatser att vissa egenskaper kan bero på att de är endabarn.

Vi är medvetna om vad vi har med oss sedan tidigare men försöker vara så neutrala som möjligt i vår studie.

1.6 Ordförklaringar

Endabarn - Vår definition av endabarn är de som har växt upp utan syskon. Schönbeck (2008) beskriver endabarn som har syskon som är mer än sex år äldre eller yngre för funktionella endabarn (Schönbeck 2008). Vi tänker att har man ett syskon som är sex år äldre eller yngre så har man faktiskt ett syskon att relatera till. I vår studie syftar vi på de barn som inte har några syskon alls, då exkluderar vi också halvsyskon, adopterade syskon samt fostersyskon, när vi skriver endabarn. Genomgående i vår studie är att endabarn och ensambarn har samma betydelse.

Föreställning - Den uppfattning eller (osäkra) kunskap någon har om något; hur någon tänker sig något (sv.wiktionary.org). Föreställningar är ett begrepp som vi har valt att använda kontinuerligt i vår uppsats. Vi anser att föreställningar är ett vidare begrepp än fördomar som vi upplever låter mer negativt. Vi upplever att föreställningar ofta är förlegade uppfattningar som finns om människor och olika grupper.

Stereotyp - Inom socialpsykologin: förenklad, ofta allmänt omfattad föreställning om utmärkande egenskaper hos alla som tillhör en viss grupp, t.ex. nation, ras, religion eller kön, också en där man själv ingår. Stereotypen påverkar ofta den bild man skapar sig av en individ ur en viss grupp utan att man närmare prövar om den är korrekt. En stereotyp är vanligen uppbyggd av viss faktisk kunskap och förenklar hanteringen av intryck från omvärlden, men den kan påverka inte bara uppfattningen om hurdana vissa andra är utan också om hurdana de bör vara. Stereotyper bidrar ofta till att vidmakthålla fördomar och negativa attityder (Nationalencyklopedin 2011, nov 20).

Roll - Sociologiskt begrepp för de förväntningar och normer som är förknippade med en social position eller uppgift. Varje individ innehar flera roller. När en individs olika roller innehåller oförenliga element talar man om rollkonflikt (Nationalencyklopedin 2011, nov 20).

Relation - Relation, förhållande (känslomässigt förhållande mellan två eller flera personer) (Nationalencyklopedin 2011, nov 20).

Socialt nätverk - Socialt nätverk, en individs sociala relationer från såväl kvantitativ som kvalitativ synpunkt. Begreppet infördes i samhällsvetenskaplig forskning på 1950-talet. Det sociala nätverket kan vara mer eller mindre positivt för individen beroende på dess förmåga att förse denne med socialt stöd. Det kan ha olika storlek och sammansättning i olika grupper i befolkningen. (...) Att ha goda sociala relationer och tillgång till ett bra socialt stöd kan betraktas som fundamentala mänskliga behov. Att vara integrerad i ett socialt nätverk förser individen med erfarenheter, återkopplingar och sociala roller (Nationalencyklopedin 2011, nov 20).

2. Tidigare forskning

I vårt sökande efter tidigare forskning som är relevant för vårt ämne upplever vi att empirin är begränsad. Vi har haft svårt att finna svensk forskning och det internationella utbudet har till stor del bestått av äldre forskning. Vi har dock funnit tre relativt nya studier som vi anser är av betydelse för vår uppsats, dessa redogörs i texten som följer.

2.1 Orsaker till ett barn

Greenberg (2001) redovisar i Newsweek International att familjens storlek minskar i de rika länderna, i Europa var det genomsnittliga antalet barn år 2000 1,46 jämfört med 1,72 år 1990. Exakta antalet endabarn är omöjligt att säga då det kräver att man frågar familjerna om de planerar att ha fler barn. Demografiska analyser visar dock på att fler föräldrar än någonsin har bara ett barn, oavsett om det beror på eget val eller att de inte kunde få fler. Orsakerna till att enbarnsfamiljer ökar är bland annat bättre preventivmedel, försenat barnafödande, fler kvinnor på arbetsmarknaden och migrationen från landsbygden till städerna. Men det finns ytterligare en betydande orsak, dagens överarbetade föräldrar upplever att det är lättare och billigare med endast ett barn (Greenberg 2001).

Greenberg (2001) menar att det är ett resultat av en kompromiss mellan individens självförverkligande och drömmen om en familj. Med ett barn är det mer genomförbart att ta med familjen på en dyr restaurang eller att åka på utlandssemester oftare. En annan aspekt är att det är mer hanterbart att bo i en lägenhet i stan med ett barn än med två eller tre. Men ingen annan grupp granskas mer av omgivningen än endabarn, de anklagas ofta för att vara självcentrerade, bortskämda och kompromisslösa. Sådana attityder väcker ofta känslor av skuld och vrede hos föräldrar till endabarn. Oavsett anledningen till att ha ett barn, ogillar många föräldrar att utomstående kommenterar familjens storlek. De ständiga kommentarerna från omgivningen tenderar att sätta många enbarnsföräldrar i försvarsställning. De tycks även oro sig mycket mer om deras barns sociala och emotionella anpassning än vad föräldrar med flera barn gör (Greenberg 2001).

2.2 Föreställningar

Greenberg (2001) lyfter fram att i vissa länder är fördomarna så pass starka att endabarn döljer det faktum att de är endabarn, för att de inte vill bli stämplade som exempelvis självcentrerade. Fumie Ishii, ett endabarn i Japan, uttrycker att endabarn får kämpa mot fördomarna under hela sitt liv. Ett annat vuxet endabarn, Sankpal, säger att hon vill påminna andra hur ensamt det kan vara att inte ha syskon. Det finns internationella stödgrupper och forum på internet speciellt för endabarn som kan fungera som stöd och rådgivning. Det är bra att det finns nätverk för endabarn men egentligen borde det inte vara nödvändigt, *endabarn är ganska mycket som alla andra*, säger psykologen Toni Falbo i Greenberg (2001, s.4). Det enda som skiljer endabarn från barn med syskon är att de har lite bättre självkänsla och akademiska prestationer, men det är ingen skillnad i social kompetens. Endabarn tenderar att vara lite vänligare och kommunikativa, är vana att umgås med vuxna och har ofta en nära relation med sina föräldrar (Greenberg 2001).

Mancillas (2006) har gjort en litteraturanlys där han undersöker forskningsresultat om endabarn och konsekvenserna av resultaten. Under årtionden har negativa stereotyper av endabarn genomsyrat föreställningar så grundligt att de har blivit allmänt accepterat faktum,

och det gäller även tvärkulturellt. Enbarnsföräldrar som har ombetts att betygsätta hypotetiska endabarn jämfört med deras egna barn visade att de var mindre negativa om sitt eget barn men hade en allmän negativ inställning om endabarn som grupp. Det visar på hur de negativa föreställningarna är så pass starka att de även har påverkat enbarnsföräldrarna själva (Mancillas 2006).

Mancillas (2006) tar vidare upp en undersökning gjord 1995 där studenter ombads beskriva sin egen personlighet relaterat till sin syskonposition och hur de uppfattade andra syskonpositioner. Endabarn beskrevs mest negativt, de beskrevs som självcenterade, själviska, bortskämda, ensamma och beroende. De positiva beskrivningarna endabarn fick var oberoende, ambitiösa, sällskapliga, ledare, ansvarsfulla, omtänksamma och intelligenta. Det framkom att deltagarna beskrev sin egen födelseposition i enlighet med hur andra beskrev den, vilket var mestadels negativt för de som var endabarn. Med andra ord visade undersökningen att de negativa föreställningarna existerar inte enbart hos enbarnsföräldrar utan även hos endabarn själva. En annan studie genomförd 2003 om människors uppfattning om syskonpositioner bekräftar att endabarn ansågs vara den sämsta positionen. Deltagarna som var endabarn uppskattade sig själva ganska högt men totalt som grupp rankade de endabarn lågt (Mancillas 2006).

Förutom att människor generellt beskriver endabarn med negativa egenskaper så visar en studie att även professionella gör det. År 2004 fick psykologer och kuratorer internationellt göra bedömningar på hypotetiska klienter och det visade sig att klienten som inte hade några syskon bedömdes som *särskilt sannolikt att få problem* (Mancillas 2006, s.269). Det är av högsta vikt för yrkesgrupper som kommer i kontakt med enbarnsföräldrar och endabarn att ha rätt information om endabarns styrkor och utmaningar. Risken är annars den att yrkesverksamma styrs av missvisande föreställningar i sitt arbete. Det kan exempelvis gälla vid rådgivning till föräldrar som söker information om familjeplanering, eller vid stödsamtal till enbarnsföräldrar som känner oro över att deras barn kommer bli missanpassat. I de fall där föräldrarna har olika svårigheter är det viktigt för professionella att även känna till vilken utsatt position endabarn har samt vilka stödinsatser de behöver (Mancillas 2006).

En av orsakerna till att de negativa föreställningarna om endabarn lever kvar, trots att senare forskning visar på motsatsen, är att det är svårt att radera uppfattningar som är så djupt rotade i samhället oavsett hur felaktiga de är. Äldre forskning har kritiserats då forskarna har varit inkonsekventa och använt sig av olika metoder som gjort det svårt att validera resultaten. Forskarnas syfte förr i tiden verkade vara att bekräfta negativa stereotyper om endabarn som själviska, socialt odugliga, beroende av andra, oroliga och allmänt missanpassade. Som det är med de flesta förekomster av stereotyper så tenderar människor att se och tolka det som bekräftar deras övertygelse (Mancillas 2006).

Konsekvenserna av de utbredda negativa föreställningarna kan vara att vissa endabarn internaliserar dem, vilket kan ha en negativ effekt på både självkänsla och självbild. Föräldrar till endabarn kan tillskriva stereotypiska drag till sitt barn, samt internalisera föreställningarna på dem själva och deras barn vilket kan påverka förälder-barnrelationen. Likaså kan de föräldrar som tror på de negativa föreställningarna om endabarn känna press att skaffa ett andra barn för att förhindra deras barn från att vara ett endabarn. Det är problematiskt att det finns negativa föreställningar mot miljontals endabarn världen över, likaså att miljontals föräldrar skaffar ett andra barn för att undvika att deras förstfödda blir ett endabarn. Att skaffa ett barn till, trots att föräldrarna egentligen inte orkar eller kan hantera det, ökar risken för misshandel och sjukdomsutveckling (Mancillas 2006). Författaren specificerar inte vilken

sjukdomsutveckling men det han uppenbarligen vill få fram är att det är bättre för barnet att vara endabarn ifall föräldrarna inte orkar med fler barn.

2.3 Social kompetens och relationer

Följande studie syftar till att undersöka om skillnader finns gällande social kompetens hos endabarn jämfört med barn som har syskon.

Kitzman, Cohen och Lockwood (2002) har i en studie testat sin hypotes att barn som har syskon är bättre rustade i färdigheter avseende social kompetens i relation till deras jämnåriga klasskamrater som inte har syskon. I studien var 139 elever föremål för undersökningen och ett urval gjordes från tre olika grupper av jämnåriga skolbarn. De tre grupperna var äldsta barn med ett syskon, yngsta barn med ett äldre syskon samt barn utan syskon. Social kompetens undersöktes ur två perspektiv, dels utgick studien från gruppssammanhang där faktorer som antal vänner och social ställning i klassen ingick. Det andra perspektivet var nära vänner och vänskapskvalitet. Författarnas antagande var att endabarn skulle ha sämre social kompetens än de barn som hade syskon. Resultatet av studien visade att endabarnen i högre grad var impopulära och i mindre utsträckning accepterade av sina jämnåriga klasskamrater. De visade sig också oftare vara passiva i större gruppssammanhang samt att de uppvisade aggressivitet i högre grad än de andra barnen. Här menar författarna att betydelsen av syskon kan spela in då syskon kan ha inverkan på barnens färdigheter i social kompetens när det gäller att hantera konflikter. Barn som har syskon kan exempelvis tidigare lära sig hur sociala relationer fungerar genom att observera hur föräldrarna interagerar med deras syskon samt de som har fler syskon har möjlighet att observera hur syskonen interagerar med varandra (Kitzman, et al. 2002).

Kitzman, et al. (2002) redovisar att resultaten i studien inte visade på någon skillnad gällande antalet nära vänner. Endabarn hade i lika stor utsträckning nära ömsesidiga vänskapsrelationer som barn med syskon. Författarna anser att resultaten kan påvisa att föräldra- barn relationen har större inverkan på förmågan att skapa nära vänskapsrelationer än vad betydelsen av syskon har. Den tidiga anknytningen mellan föräldrar och barn nämns också som en grundläggande faktor för framtida relationer och därmed förmåga till social kompetens. Kitman, et al. (2002) menar vidare att kunna bygga en ömsesidig nära relation och att ha förmågan att bli accepterad i en större grupp är två olika dimensioner av social kompetens. Det är viktigt att anta ett multidimensionellt perspektiv när det gäller social kompetens hos barn utifrån syskonrelaterade kopplingar. Syskonrelationen och vänskapsrelationen är båda jämbördiga relationer och hypotesen i studien var att ett syskon förväntades ha viss betydelse för skapande av nära relationer och intimitet. Syskonrelationer och vänskapsrelationer skiljer sig dock åt på flera punkter. Syskonrelationen innebär ofta en känslomässig intensitet snarare än ömsesidighet. Att ha syskon är till skillnad från vänskap inte något barnet själv valt, åldersskillnaden kan dessutom vara stor och det är inte säkert att en syskonrelation alltid innebär en nära relation (Kitzman, et al. 2002).

2.4 Nackdelar och fördelar med ett barn

Mancillas (2006) framhåller att om föräldrarna har orimliga förväntningar, är stressade eller sjuka kan det vara en extra påfrestning för endabarnet. En rapport från 1989 jämförde barns påverkan av att ena föräldern var arbetslös, de som inte hade syskon visade mindre livstillfredsställelse och lägre självkänsla jämfört med de som hade syskon. Endabarn blir mer sårbara när familjen upplever påfrestningar av olika slag då de inte har syskon som kan mildra

effekterna av det. En annan negativ aspekt är att endabarn får uppleva konflikter mestadels med föräldrarna och inte så mycket med andra barn, vilket kan bli en utmaning för endabarn i relation med jämnåriga (Mancillas 2006).

Endabarn har en unik position i familjen då de är den enda mottagaren av föräldrarnas resurser och uppmärksamhet, med tanke på det är det rimligt att endabarn visar positiva resultat i studier tvärtemot de negativa föreställningarna som finns. Det är ett återkommande resultat att endabarn visar hög prestationsförmåga och intelligens om man jämför med barn som har syskon. En studie år 2000 visade att endabarn har en starkare känsla av personligt ansvar än de med syskon. Följden av det kan dock vara att de har svårt att fråga andra människor om hjälp och kan känna en högre stress än andra barn. Det är trots allt nödvändigt att inse att endabarn inte är en homogen grupp och att man måste ta hänsyn till andra omständigheter som exempelvis sociala och ekonomiska faktorer (Mancillas 2006).

I en studie från 2001 intervjuade man unga vuxna endabarn om deras egna erfarenheter av att vara endabarn. Resultatet visade att de var tacksamma för att slippa dela, bråka och konkurrera med syskon. De var glada över att få föräldrarnas fulla uppmärksamhet samtidigt som de värdesatte att de hade tid för sig själva. De upplevde sig ha en nära relation med föräldrarna och kände sig mer mogna än sina jämnåriga kamrater, samt att de hade lätt att tala med andra vuxna som barn. Tillfällen då de saknade syskon var mest i tonåren när de hade önskat ha en allierad som delade på samma kamp i familjelivet (Mancillas 2006).

Greenberg (2001) hävdar dock att det inte råder någon tvekan om att endabarn upplever vissa saker annorlunda än de med syskon. Många endabarn känner ofta mer press att lyckas i livet än barn med syskon och situationer som endabarn säger sig sakna syskon är när det gäller att ta hand om åldrande föräldrar. Endabarn bär en börda att behöva ta alla beslut ensam då de inte har syskon att rådfråga när det exempelvis blir aktuellt att besluta om föräldern/föräldrarna behöver flytta till ett äldreboende (Greenberg 2001). Mancillas (2006) bekräftar att den mest återkommande utmaningen för endabarn är oron för framtiden när det gäller att ensam ta hand om åldrande och sjuka föräldrar, samt att stå ensamma kvar när föräldrarna går bort (Mancillas 2006).

3. Teoretisk referensram

I vår studie har vi valt att använda oss av tre olika teorier. Symbolisk interaktionism anser vi vara användbar eftersom rollperspektivet och sociala sammanhang är centrala i vår undersökning och kan knytas till samhälleliga föreställningar. Systemteori kan hjälpa oss att tydliggöra informanternas nätverk och familjeband. Den tredje teorin vi har beskrivit är KASAM, med hjälp av denna teori kan vi belysa informanternas upplevelser som endabarn och hur de hanterat och förstått sin situation genom livets gång. Alla tre teorier knyter an till ett relationellt perspektiv vilket är relevant för studiens syfte. Givetvis finns det flera teorier som troligtvis hade varit användbara i analysen och vår tolkning av intervjuerna vi genomfört, exempelvis stämplingsteori, men vi har valt att begränsat oss till följande tre.

3.1 Symbolisk interaktionism

3.1.1 Social interaktion

Trost och Levin (1996) definierar symbolisk interaktionism som *ett synsätt, ett perspektiv, en utgångspunkt för en analys av den sociala verkligheten* (Trost & Levin 1996, s.9). Ett ofta använt uttryck inom symbolisk interaktionism är *definitionen av situationen* (Trost & Levin (1996, s.11). Detta innebär väldigt förenklat att vi människor vid givna tillfällen definierar den situation vi befinner oss i vilket resulterar i ett visst beteende. Om Maja exempelvis tror att Kalle är arg på henne så betar hon sig därefter. En central del inom symbolisk interaktionism är den sociala interaktionen, vi interagerar dagligen genom samtal men också genom kroppsspråket. Orden blir symboler när de har samma mening för oss själva som för andra i vår omgivning. Från det att vi föds så socialiseras vi successivt in i samhället, vi lär oss gradvis vilka normer och förväntningar som finns. I den närmaste omgivningen är några få personer främst under barndomen extra viktiga, dessa kallas för *Signifikanta andra* och utgörs ofta av föräldrar, syskon och lekkamrater. De har betydelse för utvecklingen av jaget och vår föreställningsvärld, hur vi ser sammanhang och definierar situationer. Den *generaliserande andra* består av det omgivande samhället och gruppen, som tillskriver individen ett eget jag. Genom dem ser människan sig själv ur omgivningens synvinkel och uppfattar de normer och förväntningar som samhället har (Trost & Levin 1996).

3.1.2 Rollteori

Trost och Levin (1996) beskriver rollteori utifrån fyra specifika termer, varav *Position* är ett grundläggande begrepp. En position står alltid i relation till andra positioner och innebär att medlemmar i en grupp utgörs av olika medlemskap. Att vara mamma är exempelvis en position förutsatt att det också finns ett barn med i bilden. *Förväntningar* beskrivs utifrån normer och regler för hur man betar sig i olika positioner. *Beteende* är vad vi gör, säger och tänker eller vad vi inte gör, säger och tänker. *Roll* kan i sammanhanget betraktas som en process relaterat till positioner och förväntningar som utmynnar i ett visst beteende. Trost och Levin (1996) hänvisar här till Lintons definition av begreppen. Förväntningar och normer finns kopplade till olika positioner och hur positionsinnehavaren bör agera. En människa som till exempel innehar positionen som mamma har troligtvis vissa förväntningar på sina barn och andra slags förväntningar på pappan till barnen. Mamman har också förväntningar på sig själv från sina barn, sin man och övrig släkt. Hon har liksom de flesta i dagens samhälle också en rad olika förväntningar utifrån massmedierna avseende flera av hennes olika positioner. I den sociala verkligheten innehar alla människor i varje situation flera positioner, så kallade

multipla roller. Exempelvis kan en person inneha positionen som kvinna, student och förälder (Trost & Levin 1996).

3.2 Systemteori

I boken Familjeterapins grunder beskriver Lundsbye et al (2010) hur relationer och sammanhang inom familjen är av större vikt än de individuella egenskaperna hos varje familjemedlem. Grunden till problem inom en familj ligger inte så mycket hos individerna utan interaktionen och kommunikationen dem emellan. Man ser familjen som en helhet där alla påverkar varandra. Utifrån det systemteoretiska synsättet kan man se enskilda företeelser som delar i en större helhet, där varje del ingår i ett ömsesidigt påverkansförhållande till varandra och den större helheten. I en familj kan detta exemplifieras genom hur individen i en familj påverkas av den övriga familjens agerande men också individens egna påverkan på familjen (Lundsbye et al 2010).

Lundsbye et al (2010) menar att relationer kan vara *symmetriska* eller *komplementära*. Den första bygger på likhet och den senare på olikhet. Dessa typer kan, beroende av sammanhanget variera inom en relation, men ganska snabbt formas regler för hur relationen kommer att vara, mönster i relationen stabiliseras. Uttalade relationsregler som exempelvis att mamman i familjen dagligen tar hand om disken efter maten medan pappan och dottern lämnar köket, är ett mönster som fortgår tills någon inom systemet ifrågasätter den uttalade regeln. Ansvar för relationsreglerna är i en familj ömsesidigt, om mamman i detta fallet godkänner den övriga familjens komplementära relation genom att diska varje dag så har hon lika stor del i relationsmönstret som övriga familjen (Lundsbye et al 2010).

Familjesystemets struktur visar hur familjen samordnar relationer och positioner för att uppnå jämvikt och stabilitet. Familjesystemets möjligheter till strukturella förändringar och utveckling är också beroende familjestrukturen. Familjesystemet är ett subsystem som ingår i flera generella system, såsom släktingar och grannar och övriga sociala nätverk. Förändringar i överordnade system kräver att familjesystemet anpassar sig. Familjens förmåga att möta förändringar och krav utifrån är beroende av hur familjen organiserat subsystemen inom familjen. Individer, grupper och parrelationer är exempel på subsystem inom familjen. I en funktionell familj är gränserna mellan subsystemen tydliga men samtidigt öppna för interaktion. Om gränserna blir för diffusa resulterar det i ett insnärjt mönster där ett alltför stort engagemang riskerar att uttradera det individuella. Vid extremt stela gränser finns å andra sidan risk för total avsaknad av samhörighet och engagemang. För att interaktionen mellan subsystemen ska kunna utvecklas är det viktigt att inblandning från andra subsystem uteblir. Övning i att exempelvis förhandla med jämnåriga sker inom syskon subsystemet och bör vara fri från föräldrarnas inblandning. Barn och föräldra subsystemen betraktas som komplementära och makarnas och syskonens subsystem symmetriska (Lundsbye et al 2010).

3.3 KASAM

Antonowsky (2005) beskriver i boken *Hälsans mysterium* hur det salutogena synsättet, där hälsofrämjande faktorer är centrala, kan betraktas komplementärt till det vedertagna begreppet patogenes där fokus ligger på sjukdom. För att förklara det salutogena synsättet som en modell för problemhantering, tillämpar Antonowsky begreppet KASAM. Inom KASAM finns tre grundläggande begrepp: *Begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*. Med *begriplighet* menar han huruvida människan upplever händelser som förståeliga och strukturerade. *Begriplighet* handlar med andra ord om intellektet, det man vet. Har människan

en stark känsla av begriplighet kommer svåra situationer, även om de kommer oväntat, kunna förklaras och göras gripbara. *Hanterbarhet* syftar till den egna förmågan att möta situationer och händelser i livet, samt upplevelsen av egna resurser och hjälp som finns till förfogande i nätverket runt människan. *Meningsfullhet* betraktas som den motiverande komponenten. Drivkraft, engagemang och medverkan i hur livet utformas är betydelsefullt för människans upplevelse av mening (Antonowsky 2005).

Antonowsky menar att de tre huvudkomponenterna som är fundamentala i begreppet KASAM är nödvändiga men också oupplösligt sammanlänkade med varandra. Dock kan balansen emellan dessa variera, en människa kan exempelvis uppleva hög känsla av begriplighet och hanterbarhet men en låg känsla av meningsfullhet. Komponenterna kan således vara centrala i högre eller lägre utsträckning (Antonowsky 2005).

Antonowsky går igenom olika livsfasen i boken för att finna mönster i olika livserfarenheter, dessa erfarenheter påverkar människans upplevelse av stark eller svag känsla av sammanhang. En viktig aspekt under barndomen är upplevelsen av förutsägbarhet, senare i livet är arbetsrelaterade faktorer såsom belastningsbalans och delaktighet i beslutsfattande betydande för hur känslan av sammanhang kommer att formas. Antonowsky beskriver främst den arbetsrelaterade rollen som är viktig för flertalet vuxna i vår kultur, men han poängterar att olika livsområden kan vara vägledande för vår känsla av sammanhang. För en del kan släkt och medlemskap i ett familjenätverk vara väsentligt i livet för betydelsen av KASAM. Han menar vidare att när vi närmar oss trettio- års åldern har vi redan införlivat oss en identitet, fått en social roll och gjort vissa val i livet, därmed har livserfarenheter skapat en bild av världen som i större eller mindre utsträckning är begriplig, hanterbar och meningsfull. En intressant synpunkt i författarens resonemang är att den känsla av sammanhang en människa byggt upp i den tidiga vuxenåldern troligtvis inte förändras i någon större utsträckning. Har man således en svag KASAM när man är runt 30 år, så är det svårt att senare i livet utveckla en stark känsla av sammanhang. Antonowsky menar också att om föräldrarnas KASAM är stark är sannolikheten stor att barnets livserfarenheter också leder i en positiv riktning (Antonowsky 2005).

4. Metod

4.1 Val av ansats

Vår utgångspunkt har varit ett fenomenologiskt angreppssätt av vår studie eftersom vi vill beskriva och förstå våra informanternas livsvärld. Kvale och Brinkmann (2009) menar för att komma åt den inre kärnan av erfarenheter och upplevelser kan livsvärldsperspektivet ge oss den förståelse och kunskap om de fenomen som kommer till ytan i informanternas berättelser (Kvale & Brinkmann 2009). Vid en fenomenologisk ansats utgår forskaren från det empiriska materialet istället för att utgå från en teori (Fejes & Thornberg 2009). Vi vill så långt som möjligt utgå från informanternas egna berättelser och försöker anta ett så neutralt förhållningssätt som möjligt trots vår förståelse.

4.2 Val av metod

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod i vår uppsats, utifrån studiens syfte och frågeställningar. Vi har inte varit intresserade av att dra generella slutsatser eller objektiva sanningar utan vill fånga det specifika och unika med att vara endabarn utifrån deras upplevelsevärld. Vi vill få reda på endabarns upplevelse av att växa upp i en familj som det enda barnet från barndom till vuxenliv, och om samhällets föreställningar om endabarn påverkat dem.

Enligt Trost (2010) bestämmer den aktuella frågeställningen och valet av teoretiskt perspektiv vilken metod som skall användas för forskningen. Vill man ta reda på hur personernas livssituationer upplevs ska man söka efter att finna variationer och förstå olika sammanhang. Kvalitativ studie är passande när man ska förstå olika handlingsmönster utifrån hur människor reagerar eller resonerar, lyfta fram tankar och erfarenheter och härigenom skapa en förståelse och få kunskaper. Den kritik som framförs om kvalitativ forskning är att den baseras på små urval vilket inte är representativt för hela populationen (Trost 2010). Vi har använt oss av ett litet urval i denna studie och är väl införstådda med vad detta innebär för vår studie. Eftersom vi vill komma åt det specifika i varje persons upplevelser anser vi att det kvalitativa valet motsvarar vårt mål med denna studie. Om vi hade valt en kvantitativ forskningsmetod skulle vi få en siffermässig förklaring till hur många och hur ofta men det ligger inte i vårt intresse. Visserligen kan man genom en surveyundersökning undersöka upplevelser och attityder men exempelvis en enkät innehåller en begränsning då det inte går att utveckla svaren eller återkoppla direkt (Bryman 2011). Vi anser att kvalitativa forskningsmetoder med direkta intervjuer tillför en mera nyanserad och djupgående bild av hur det är att vara endabarn då vi, öga mot öga, har större möjligheter att komma åt kärnan i intervjupersonernas upplevelser.

Genom att använda sig av kvalitativ forskningsintervju finns möjligheter att få åtkomst till intervjupersonens unika livsvärld. Utifrån livsvärlden kan forskaren komma åt det upplevda vardagslivet utifrån intervjupersonens egna perspektiv och beskrivningar av dem (Kvale & Brinkmann 2009). Valet av att använda sig av intervjuer vid en undersökning anser Bryman (2011) är bra då denna metod innebär en hög flexibilitet och därmed gör den attraktiv, även om det innebär ett tidsödande tillvägagångssätt med tanke på transkribering av insamlad data. Tyngden ligger på de egna uppfattningarna som intervjupersonerna har och därmed innehåller frågeställningarna en mera öppen karaktär. Det är mot de intervjuade personernas beskrivningar som intresset är riktat till skillnad mot en kvantitativ forskning där forskarens intressen speglas (Bryman 2011). Vi anser att det är mera värdefullt att framföra hur något upplevs än hur vanligt förekommande det är. Vi är intresserade av att få fram svar som kan

öka kunskaperna utifrån andra människors liv men vi är samtidigt medvetna om att dessa utsagor inte är något som gäller generellt för endabarn.

4.3 Litteratursökning

Bryman (2011) betonar att litteratursökning är det som inleder forskningsprocessen då forskaren studerar litteraturen som har relevans för studien. Vidare uppmärksammas att litteraturgenomgång ger en översikt av idéer om vad som finns inom intresseområdet som kan anses vara viktiga, på så vis slipper hjulet uppfinnas på nytt. En noggrann genomgång av litteraturen stärker forskarens trovärdighet och dennes kunskaper om det utforskade ämnet (Bryman 2011).

Vi har på Göteborgs universitetsbibliotek sökt i databaserna efter tidigare forskning och litteratur som behandlar ämnesområdet. De databaser vi använt oss av är Google scholar, GUNDA, LIBRIS och vi sökte inom såväl svenska som engelska databaser. De sökord vi använde oss utav var; *ensambarn, endabarn, enda barnet, only child, only children* och *no sibling*. Vi hittade några enstaka svenska böcker men flertalet var engelska tidskrifter. I vårt sökande efter tidigare forskning som behandlar ämnet endabarn, har vi haft svårt att finna relevant nationell forskning. De få svenska böcker vi fann var inte vetenskapligt säkerställda, men vi fann dock en hel del internationell forskning i ämnet om endabarn i olika tidskrifter och vetenskapliga rapporter. Av den internationella forskningen hittade vi till en början mestadels forskning äldre än 20 år men senare fann vi även nyare forskning från 2001 och fram till 2006. Vi tolkar det som att det inte funnits nationellt intresse inom vårt område att bedriva forskning om den specifika gruppen endabarn, endabarn har endast varit ett tillägg i studier och litteratur om syskon teorier vilket inte har varit användbart för vår studie.

Vi har även sökt på Internet i såväl bloggar, chatsidor som diskussionsforum på olika webbtidningar. Vi ville genom dessa medier fånga upp hur det diskuterades om ämnet i sig och även hur allmänheten debatterade om ämnets vara eller inte. Vidare fann vi tidningsartiklar som skrev om olika föreställningar när det gäller endabarn i många fall beskrevs dessa i positiva drag men även de negativa föreställningar så som de oftast framställs visade sig.

4.4 Urval

Som forskare gör man enligt Bryman (2011) ett urval av informanter utifrån studiens problemformulering. De slumpmässiga val som görs i kvantitativ forskning är inte tillämpligt för oss då vi vill komma åt en specifik grupp. Ett målinriktat urval rekommenderas i kvalitativ forskning gällande intervjuer. Detta är ett slags strategiskt val då den försöker skapa en överensstämmelse sinsemellan urvalet och forskningsfrågorna. Medvetenheten ligger i att intervjua de som är relevanta för studien (Bryman 2011). Vi har valt att intervjua en särskild grupp i samhället och använder oss av angreppssättet bekvämlighetsurval. Med bekvämlighetsurval menas att forskaren söker informanter som är lättast att nå, även om de inte kan representera resten av gruppen (Trost 2010). Vi önskade informanter som är vuxna och som har mer livserfarenhet än ungdomar för att man då kan beskriva livssituationen ur fler infallsvinklar. Vi sökte bland våra kontakter kontakter för att finna vuxna endabarn som vi inte känner. Vi har även annonserat efter informanter genom att sätta upp anslag på skolan och annonserat på internetforumet familjeliv (se bilaga 1). Kravet var att de skulle vara vuxna över 30 år som inte har syskon, samt födda och uppvuxna i Sverige. De informanter vi fick var dock genom våra kontakter.

De personer i vårt nätverk vi har frågat är mestadels kvinnor och det resulterade i kvinnliga informanter, de män vi frågade gav inte några informanter alls. Vi kan spekulera i varför utfallet blev som det blev men vi antar att de kvinnor vi frågat i sin tur också frågat kvinnor. Av den anledningen har vi därför inte fått någon variation av kön.

De fem informanterna vi intervjuat är åldersmässigt mellan 40 och 67 år. Två av informanterna är dock några som vi ytligt känner till via vår bekantskapskrets. Vi är medvetna om att detta kan påverka till viss del under intervjusituationen. Eftersom de inte är människor som vi har någon personlig relation till så har vi ändå valt att ha med dem i vår studie. Alla har växt upp med båda sina föräldrar förutom en utav dem som har växt upp med sin mamma. Eventuellt kan utfallet bli annorlunda på grund av att en informant växt upp med enbart en förälder.

4.5 Bortfall

En av de tänkta informanterna valde att dra sig ur på grund av personliga skäl efter att ha läst informations- och samtyckesbrevet. Orsaken till varför hon valde att lämna återbud kan vi endast spekulera i. En anledning tror vi dock kan vara att ämnet var för känsligt för personen. Om man har negativa erfarenheter av att vara endabarn vill man kanske inte dela dessa erfarenheter i en vetenskaplig studie som sedan blir offentlig. En annan anledning kan vara att själva intervjusituationen vid en kvalitativ undersökning kan kännas påträngande. Nackdelen med bortfallet är att vi kanske inte får olika människors synvinklar på ämnet. Vi funderar på om de informanter vi har fått har en positiv bild av att vara endabarn och att de därför är intresserade av att medverka i studien.

4.6 Tillvägagångssätt

Vi tog kontakt med vänner och bekanta via telefon och e-post för att få tag på informanter. Vi talade även om att vi var intresserade av att ganska omgående börja våra intervjuer och att de kunde framföra detta om informanterna visade sig vara intresserade av vår studie. När de första informanterna, via våra kontakter, svarat att de ville medverka sände vi ut informations- och samtyckesbrevet till deras email adresser. I våra email frågade vi efter förslag till datum och val av plats för intervjutillfället. Efter att ha mottagit svar från de intresserade som ville delta i studien svarade vi och tackade för att de ville medverka och att vi med stort intresse såg fram emot att träffa dem.

Vårt informations- och samtyckesbrev (se bilaga 2) författades tidigt i processen, där har vi kort beskrivit studiens syfte och vad det innebär för informanten att medverka samt dennes rättigheter. Vi presenterade vilka vi var samt kontaktuppgifter till oss och vår handledare. Vi tog även upp att det var frivilligt att delta, vad en medverkan innebär och att de inte förband sig på något vis.

4.7 Intervjuguide

Enligt Bryman (2011) består semistrukturerade intervjuer av en lista med specifika temaområden och tillhörande frågor som tydliggör det fokus intervjuaren har utifrån studiens syfte och frågeställning. Den frihet som semistrukturerade intervjuer innebär är att intervjupersonen fritt kan utforma sina svar i den utsträckning det behövs och inte är

begränsad av fasta svarsalternativ. Om det framkommer något i intervjupersonens svar och beskrivningar utifrån skeenden och händelser i livet kan intervjuaren knyta an till dessa för att utvidga och förtydliga samt för att göra tillägg till de befintliga frågorna. Intervjufrågorna behöver inte följa en slaviskt bestämd ordning utan kan med hänsyn till intervjupersonens svar styra ordningsföljden i intervjuguiden och om relevanta teman och nya frågor från intervjuaren i sin tur dyker upp under intervjun kan dessa utöka guiden. Anpassningen efter intervjupersonerna berikar olika inriktningar som kan visa på intressanta spår vilka forskaren kanske inte har tänkt på eller valt att ta upp. Det viktiga för forskaren i kvalitativa intervjuer är att få både detaljerade och omfattande svar (Bryman 2011).

Vi valde att använda oss utav en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 3) då vi är intresserade av att få svar på specifika teman som är kopplade till våra frågeställningar. Vi ville ha öppna frågor där informanten kan svara fritt men där vi ändå har en viss kontroll av att täcka in våra teman och följa en viss struktur under själva intervjun. Annars finns en risk att informanten kan sväva ut och börja prata om sådant som är irrelevant för vårt syfte med studien samt att materialet blir för omfattande och svårt för oss att analysera. Vi anser att fördelarna med öppna frågor är att informanten kan fånga sina upplevelser och göra tillägg på redan ställda frågor samt att det innebär frihet för oss som intervjuare att fånga viktiga aspekter och tydliggöra samt att specificera dessa.

4.8 Pilotundersökning

En pilotundersökning anser Bryman (2011) säkerställer att frågorna i intervjuundersökningen fungerar på ett sådant sätt det är tänkt och att det ger intervjuarna en möjlighet till att öva på sitt undersökningsinstrument. Upptäckten av oklara och/eller felformulerade frågor kan ge ett onödigt bortfall på grund av att intervjupersonen inte svarar på dessa (Bryman 2011). Trost (2010) menar att för att kunna bli en bra intervjuare är träning det som stärker och förfinar arbetet. Övning ger en inblick i hur intervjuguiden är uppbyggd och hur den kan tänkas fungera i verkligheten. Då vår guide är semistrukturerad är det viktigt att se över frågornas utformning och att dessa både uppfattas tydligt och flyter problemfritt (Trost 2010). Vi planerade därför att genomföra en pilotintervju för att testa våra frågor. Tyvärr uteblev vår pilotperson vilket resulterade i att vi genomförde pilotintervjun på oss själva. Detta för att upptäcka brister i vår intervjuguide och på så vis korrigera dessa för att frågorna skall täcka in det vi vill ha svar på. Efter att ha utfört vår pilotintervju upplevde vi att en del av frågorna inte fungerade. Till exempel första frågan, berätta om din barndom kändes en aning provocerande och testpersonen reagerade med att bli svarslös. Vi kan se att den frågan var av terapeutisk art och det fick personen att bli osäker. Vidare fann vi att en fråga egentligen bestod av två frågor och delade upp dessa för att annars kunde det förvilla personen ifråga när den var onödigt lång. Vi upplevde senare under våra intervjuer att vi som forskare hade växt in i våra roller och vågade ställa flera följdfrågor.

4.9 Intervjusituation

Informanterna har fått välja intervjuplats för att de ska känna sig bekväma och trygga under intervjutillfället. Intervjuerna har genomförts på våra informanternas arbetsplatser, i deras hem samt i ett grupprum på Göteborgs universitet. Vid val av intervjuplats menar Bryman (2011) att det är bra att välja en ostörd och lugn plats för att säkerställa kvaliteten på inspelningen. De olika intervjuplatserna vi varit på har påverkat oss som forskare på olika sätt. Att vara hemma hos någon i dennes egna hem kändes väldigt trevligt och vi upplevde att det var tryggt för intervjupersonen. Att intervjuas på någons arbetsplats var även ett bra val då informanterna

ordnat lugna och ostörda rum för intervjun. Vid ett tillfälle var vi i ett av universitetets grupprum vilket även detta kändes bra och vi var som forskare medvetna om hur vi placerade oss i rummet för att informanten skulle känna sig bekväm. När det var upp till oss att ordna lokal upplevde vi en större kontroll av intervjusituationen.

Vi har spelat in intervjuerna via en webbkamera som är ansluten till datorn. Bryman (2011) anser att fördelen med inspelningar är att vid transkriberingen av intervjuerna fångar den de ordagranna uttalandena och säkerställer att inget går förlorat som kan ske vid anteckningar. Viktigt att tänka på vid inspelning enligt Bryman (2011) är att en del kan reagera med att bli oroade och självmedvetna runt en sådan utrustning såsom en mikrofon. Utifrån aspekten att mikrofoner spelar in deras svar kan påverka omfånget och öppenheten i en intervju. Vi upplever att effekten av att använda en inspelning gör att både vi som forskare och intervjupersonen skärper sig när inspelningen startar. Vi erbjöd informanterna att ha en duk för webbkameran ifall de inte ville bli filmade men alla svarade att det inte var nödvändigt.

Under intervjusituationerna har två av oss intervjuat och en har skött den tekniska utrustningen. Vi har upplevt att det har varit en bra uppdelning, det hade känts konstigt ifall någon av oss bara hade suttit bredvid utan arbetsuppgift under intervjuerna. Innan intervjun presenterade vi vilka olika roller och vilket upplägg vi tänkt oss under intervjun och det tror vi uppskattades av informanterna. Intervjuerna tog alltifrån 30-60 minuter.

4.10 Analysmetod

Vi ville i vår analys visa citat i sin helhet där vi ansåg att det var relevant. Vi har tolkat resultatet med hjälp av våra teorier samt kopplat det till tidigare forskning för att bekräfta eller dementera empirin i vår studie (Kvale & Brinkmann 2009). Genom att fördjupa oss i ämnet anser vi att vi har fått en bredare kunskap om endabarns upplevelser genom livet.

En induktiv ansats innebär enligt Fejes och Thornberg (2009) att man som forskare drar generella slutsatser utifrån verkligheten. Genom observationer och erfarenheter kommer man fram till en slutsats. Det våra sinnen säger oss genom att observera verkligheten formulerar sedan en teori som grundat sig på dessa observationer. Motsatsen till ovanstående är en deduktiv ansats som utgår från en viss teori och sedan bevisar om en hypotes eller om ett påstående kan stämma utifrån enskilda fall. Forskaren utövar en systematisk prövning för att se i vilken utsträckning teorin håller. Genom att utföra upprepade studier kan ett starkt empiriskt stöd för en teori byggas upp. Vi har valt att använda oss utav abduktiv ansats i vår studie. En abduktiv strategi innebär enligt Fejes och Thornberg (2009) att växelvis röra sig mellan deduktion och induktion där forskaren pendlar mellan teori och empiri. Abduktion är ett sätt att vara kreativ inom forskning snarare än att vara strikt logisk (Fejes & Thornberg 2009).

Vi transkriberade materialet i sin helhet förutom mindre delar när informanten tillfälligt pratade om något som var uppenbart irrelevant för vår studie. Under transkriberingen noterade vi tiden med jämna mellanrum för att lättare kunna gå tillbaka till en specifik sekvens och lyssna på vid behov. Det visade sig vara en god idé då vi vid ett par tillfällen under arbetets gång behövde återigen lyssna på hur informanten svarade för att inte missuppfatta innebörden. Kvale (1997, s.153) skriver att transkriberingen är en *översättning från ett språk till ett annat* och att utskriften är vår tolkning av vad det som har sagts.

Att ha intervjun inspelad på film underlättade transkriberingen när informanten stundvis talade lågt, så kunde vi uppfatta svaret genom att läsa på läpparna. Vi kunde även se kroppsspråk som förtydligade informantens svar, exempelvis när informanten ryckte på axlarna eller gestikulerade. Vi noterade i transkriberingen när informanten skrattar då vi tyckte att det gav en större förståelse åt citatet.

4.11 Validitet och Reliabilitet

Validitet enligt Bryman (2011) innebär för forskaren att undersöka om dennes teori av studien och dess genomförande håller en hög kvalitet. Larsson, et al. (2005) förklarar att hög validitet når man genom att så långt som det är möjligt undersöka det man avser att undersöka i studien. Vi anser att de resultat vi har kommit fram till överensstämmer med vårt syfte och våra frågeställningar och utifrån det tycker vi att vi har uppnått validitet i den mån det går att uppnå validitet i kvalitativa studier.

Reliabilitet enligt Bryman (2011) är hur tillförlitlig en studie är och om resultatet kan reproduceras av en annan forskare vid en annan tidpunkt. Larsson, et al. (2005) menar att det är svårt att få hög reliabilitet i kvalitativa studier då faktorer som plats, tid och intervjuare kan variera och försvårar för en annan forskare att få samma resultat. Kvale och Brinkmann (2009) hävdar att om vi som forskare lägger för starkt fokus på reliabiliteten kan det minska vår kreativitet i intervjusituationen. Vi har medvetet försökt vara konsekventa under våra intervjuer men ändå gett utrymme till följdfrågor och flexibilitet. I vår studie är informanternas berättelser mer viktigt för oss som forskare än att det ska vara strikt och reproducerbart (Kvale & Brinkmann 2009).

Det finns oftast för få intervjupersoner i kvalitativa studier för att man ska kunna generalisera resultaten (Kvale & Brinkmann 2009) och generaliserbarhet är heller inte tanken med vår studie då vi vill exemplifiera några individers upplevelser.

4.12 Etiska överväganden

Följande principer nedan har vi beaktat utifrån *vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (Vetenskapsrådet 2011-11-22). I denna samling diskuteras olika etiska principer som man bör överväga i sin forskning utifrån fyra huvudkrav; *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Informationskravet innebär att forskaren informerar om syftet med forskningsuppgiften, att deltagandet är frivilligt och att medverkan kan avbrytas när som helst, samt informera om de inslag som kan påverka personens villighet att medverka. I det brev vi skickade ut informerades de medverkande om syftet med studien och att det är frivilligt. Vidare informerades vi om våra samt vår handledares kontaktuppgifter och institutionsanknytning ifall informanterna vill kontakta huvudansvariga för C-uppsatsen.

Samtyckeskravet innebär att uppgiftslämnarens samtycke skall inhämtas för medverkan i en undersökning. Det skall framgå att personen i fråga självständigt bestämmer över sitt deltagande och på vilka villkor. Det skall inte medföra negativa följder i fall de avbryter medverkan, det är deltagarens frihet att kunna göra så även mitt under en intervju. Vi har klargjort i samtyckesbrevet att informanterna har rätt att själva besluta om de inte vill delta längre i studien och att de har rätten att inte svara på vissa frågor om de inte vill.

Konfidentialitetskravet innebär att vid användningen av etiskt känsliga uppgifter och identifierbara uppgifter skall dessa hanteras och bevaras så att obehöriga inte får del av dessa. Vi som forskare ansvarar för att datainsamlingen ska förvaras på ett säkert sätt så konfidentialiteten säkras. Det är endast författarna som tar del av informationen under intervjun och av det insamlade materialet. Vi kommer i största möjliga mån aidentifiera empirin men det kan finnas en risk att våra kontakter som tipsat om informanterna kan identifiera personerna då studierna är så pass liten. Våra informanter har fått ett alias så att utomstående inte kan identifiera dem, dessutom har vi valt att inte ta med ålder under presentationen i uppsatsen. Om vi får fram för informanten känslig information så funderar vi om de negativa konsekvenserna för informanten överväger värdet av informationen för studiens syfte. Under intervjuerna har några informanter önskat att vi inte skriver vissa detaljer vilket vi har respekterat.

Nyttjandekravet innebär att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamålet. Vi kommer inte att lämna ut några personliga uppgifter från våra informanter eller lämna ut de insamlade intervjuerna i sin helhet. Detta datamaterial har endast samlats in för att underlätta vårt arbete med studien och legat till grund för vår analys. Vi kommer efter att studien är slutförd att radera datafilerna av detta råmaterial.

4.13 Metodkritik

Vårt syfte var att följa en fenomenologisk ansats men vi är medvetna om att vi inte har gjort det fullt ut. Vi har inte låtit intervjupersonernas berättelser enbart stå för sig själva utan vi har tolkat och analyserat med hjälp av teorier, tidigare forskning och egna reflektioner.

Vi är även medvetna om att åldersspannet, 40-67 år, är stort bland våra informanter. Det kan finnas en viss nackdel med vårt val av ålder på informanterna utifrån tanken att yngre informanter kan ha en tydligare bild över hur det var att växa upp utan syskon (eftersom barndomen ligger närmre tidsmässigt för dem), medan de runt 60 år kan ha en vagare bild. Samhällskontexten ser olika ut beroende på om man är född på 1940-talet eller 1970-talet vilket också kan påverka deras beskrivningar. Att leva som endabarn kan ha olika betydelser i livets olika skeden och fördelen med att våra informanter är över 40 år är att de har genomgått olika livsfaser och har livserfarenhet. Vi har medvetet velat ha informanter som är lite äldre då vi tror att de kan reflektera på ett annat vis än en ung vuxen. Vår tanke från början var dock att få en mer homogen grupp vad gäller ålder men vi lyckades inte få tag på informanter inom en viss åldersgrupp.

Vi är medvetna om att vi enbart har kvinnor i vår studie och att männens synvinkel inte representeras i vår studie. Det har inte varit något medvetet val från vår sida, vi har helt enkelt inte fått tag på några manliga informanter.

Två av våra informanter är ytligt bekanta till två av oss vilket vi är medvetna om kan påverka oss som forskare i intervjusituationen men vi har försökt hålla oss så neutrala som möjligt under datainsamlingen. Vi har även uppmärksammat att vi i analysarbetet påverkats av detta då vi vid enstaka tillfällen har diskuterat huruvida vi ska redovisa vissa citat, men valt att hålla oss till vårt syfte.

Vi tror att de informanter vi fått har haft en ganska positiv bild av att vara endabarn och därför har velat delta i vår studie. Vi funderar på om det bortfall vi haft kan ha berott på att de tycker att ämnet är känsligt och eventuellt kan ha en mer negativ bild. En spekulation är att de som

inte upplevt situationen som endabarn så lätt inte är villiga att delta i den typ av studie vi gjort.

Då vi inte är ute efter att generalisera utan hellre önskar mer djupgående svar från våra informanter har vi valt att endast intervjua fem personer. På grund av tidsaspekten skulle vi heller inte kunna hantera ett större material vad gäller transkribering och analys.

Efter att ha transkriberat och börjat med analysen av datainsamlingen upptäckte vi att vi gärna hade velat få svar på hur informanterna upplever sig kunna hantera konflikter då tidigare forskning visar att endabarn kan ha svårt med det. Men på grund av tidsbristen hann vi inte komma till denna insikt innan intervjuerna och det kan vi se som en förlust i efterhand.

5. Resultat och analys

Vi kommer att redovisa resultatet i fyra huvudteman som utgår från vårt syfte och frågeställningar. Sedan har vi underrubriker efter respektive tema där vi vill lyfta fram centrala citat som framkommit under intervjuerna. Vi avslutar varje tema med en fördjupad analys där vi kopplar empirin till tidigare forskning och teori för att få en ökad förståelse.

Åldersspannet på våra fem informanter är 40-67 år, tre av informanterna är under 50 och de övriga två är över 55 år. Alla har växt upp med båda sina föräldrar förutom en utav dem som har växt upp med sin mamma. Vad gäller familj så lever tre av informanterna med en partner medan två är ensamstående. Två av informanterna har två barn, två har ett barn och en har inga barn. Två av informanterna har föräldrarna kvar, de övriga tre har inte kvar sina föräldrar i livet.

5.1 Hur beskriver vuxna endabarn sina upplevelser av att leva utan syskon, retrospektivt och i vuxen ålder?

Vi vill genom deras berättelser fånga kärnan av informanternas upplevelser av att leva som endabarn, både under barndomen och nu i vuxenlivet. Genom att följa olika livsfaser kan vi få ett större helhetsperspektiv där vi kan se både för- och nackdelar med att vara endabarn.

5.1.1 Barndom

Det intrycket vi har fått från samtliga våra informanter är att de har haft en bra och positiv uppväxt. De har fått mycket uppmärksamhet och kärlek från föräldrarna.

Jag upplevde det som väldigt bra. Jag fick otroligt mycket uppmärksamhet, och mycket kärlek. Det var väldigt mycket fokus på mig som enda barn, mina föräldrar har alltid och är fortfarande väldigt tillgängliga för mig så. /Frida

Att få all uppmärksamhet kan även ha en baksida, som några av informanterna har uttryckt att det blev för mycket fokus på dem som det enda barnet.

Sen skulle man ju önska ibland att man "se mig inte" utan man kanske hade tyckt att det hade varit skönt att haft det där, att titta på någon annan och att man bara kunde koppla av liksom. Men det är klart, man lever i det på något sätt, man vänjer sig vid situationen på nåt sätt. /Johanna

De flesta informanterna har inte upplevt det som något annorlunda att vara endabarn. Den äldsta informanten växte upp på 1940-talet då många var endabarn i samhället efter krigstiden och det var normalt på den tiden. Karin, som växte upp på 1970-talet, upplevde sig däremot i viss mån avvika från det normativa.

Men som barn så var det min verklighet liksom, sen har jag väl kanske tyckt lite att, och det kan jag tänka fortfarande att varför alla andra har ett syskon, varför kan inte jag vara lite normal och att vi är två barn liksom i våran familj. /Karin

Alla informanter beskriver tillvaron som endabarn som deras verklighet och har haft svårt att föreställa sig hur det skulle vara att ha syskon. En del anser vi dock har beskrivit en

idealiserad bild av hur det skulle vara att ha syskon, även om de säger i nästa mening att de vet att syskonrelationer inte alltid är så perfekta:

Jag inbillar mig att man har roligt ihop och man har blodsband och man delar så mycket och sådär, men så har jag ju kompisar som har syskon och det är inte alls bra. Så jag vet ju det att det behöver inte vara så liksom, men i min drömvärld så har man någon som man kanske alltid kan höra av sig till, som ändå inte är ens föräldrar eller så, som verkligen känner en och tycker om en helt obegränsat. /Karin

De flesta av våra informanter har fått någon form av förklaring till varför de är endabarn, en del har själva frågat sina föräldrar medan andra har fått det berättat för sig. En av informanterna är adopterad då hennes adoptivföräldrar inte kunde få egna barn, det fick hon berättat för sig när hon var så pass gammal att hon förstod vad det innebar.

Frida minns ett speciellt tillfälle när hon frågade sina föräldrar varför de, som tyckte så mycket om barn inte valt att skaffa fler:

Vi önskade oss så en liten flicka och när vi fick dig och du var perfekt så behövde vi inte få något mer. /Frida

Frida berättar att hon köpte den förklaringen med hull och hår när hon var liten. Vi tolkar det som om föräldrarnas svar var fullt tillräckligt för henne och gjorde att hon kände sig speciell och betydelsefull. Våra informanter resonerar vidare om de har upplevt ensamhet eller inte under barndomen. De flesta har inte känt sig ensamma som endabarn med undantag från Johanna och Anita som beskriver sina upplevelser av ensamhet.

Ensam kan jag inte säga att jag var heller. Det var man kanske ibland när man åkte bort med föräldrarna. Har man syskon så kanske man bråkar som sjutton när man är hemma, även om det kan vara en ålderskillnad på fem år men (...) då har man i alla fall varandra. Det kan man känna ibland kanske att man var lite ensam så. /Johanna

Sen kan jag ju tycka ibland att, om jag skulle ge mig hän till det, att det är ganska tråkigt ibland att "ja men jag har ju alltid varit ensam". Om jag dippar kan jag känna igen den känslan av ensamhet som ändå finns med från min barndom. För det vet jag inte om det kom fram förut men det har nog funnits en känsla av att jag har varit ensam. Faktiskt. /Anita

5.1.2 Påverkan av att inte ha syskon

Här är exempel på hur olika informanterna resonerar kring hur de tror sig ha påverkats av att inte ha syskon.

Det kan jag väl tro att man gör, som ensam barn att man påverkas... I just i den här sociala träningen att man kanske är lite mer försiktig i sitt sätt att vara. Jag menar även om jag är, tjuvar och är sprallig så, så är jag nog som person, det som man inte ser, lite mer försiktig så. Jag kan ju bli arg och säga ifrån och så men jag kanske inte är den här som slänger mig i hit och dit, utan jag är lite avvaktande, att man blir, jag kanske står och tittar på lite. Kan jag tänka mig att det har med det att göra. /Johanna

Det tror jag inte. Jag tror det är hur man är själv. Som människa. Du tar egna beslut och alltihopa det här. Jag tror inte att jag hade tagit något annat beslut om jag hade haft syskon. /Ingrid

Jag kommer ihåg när jag började skolan, då var jag ju annorlunda och det beror på att jag var ensam barn. Att jag inte kunde ta för mig utan jag var väl sån som stod lite, blev betraktad som lite konstig och.. Antagligen, jag vet inte hur man tar för sig. Eftersom min mamma var hemma med mig ända till jag började skolan så hade jag en väldigt skyddad uppväxt och sen blev jag satt i en skolklass och där var det ju nåt helt annat så. Så det tog väl nåt år i 1:an och halva 2:an innan jag hade börjat fatta grejen och så. Men sen dess har jag aldrig haft problem med kompisar. Jag har alltid haft gott om vänner och mycket vänner.. Men åter igen, några fåtal som är starkare så. /Frida

Frida förklarade vidare i intervjun att innan hon började skolan så lekte hon med barnen i grannskapet samt gick på "lekis", som det kallades då, ett par timmar per dag vid 6 års åldern. Anita skrattade när hon berättade hur hon tror att hon har påverkats av att växa upp utan syskon.

Alltså när jag gifte mig så kunde inte jag fatta att jag inte skulle få bestämma själv! /Anita

Vi var nyfikna på om deras erfarenhet av att växa upp utan syskon påverkat hur de själva resonerat när det gäller att skaffa egna barn. Citaten som följer visar hur informanterna tänkt kring sin egen familjebildning. Karin har inga barn och berättar att hon inte haft någon stark barnlängtan i livet:

Jag har aldrig liksom varit en sån där person som gått och drömt om att jag ska ha si och så många barn (...) så det här är en slags självuppfyllande profetia! *skrattar* (...) Nej men, det är klart att jag, jag tror att min barnlängtan är starkare om man lever i en relation. /Karin

Johanna fick en dotter när hon var runt 27 år, hon berättar att det kändes naturligt med barn då hon hade haft sällskap med sin man under flera år. I citatet nedan beskrivs hur hon tänkt kring barn:

Nej, jag har aldrig varit den här dagismamman så, jag tycker det är jätte roligt med barn men inte så att "alla kom till mig så bakar jag bullar"(...) inte det här att det var min livsuppgift eller så. /Johanna

Johanna berättar vidare att de försökte skaffa ett andra barn men att de inte fick fler. Samtidigt berättar hon att det blev bekvämt med att ha ett barn, även om hon hade blivit glad över att få ett till, så var hon lycklig över dottern hon fick. Frida har också en dotter och resonerar följande kring sin familjebildning:

Jag har alltid velat ha barn (...) Och jag har tänkt att får jag bara ett ska jag inte åpa över mer. (...) jag kände ju ingen oro över att bara skaffa en (...) jag trivs ju jättebra med att vara ensam barn. (...) Erfarenheten att vara ensam barn avskräckte inte mig att skaffa ett barn. Så kontentan är ju att det kan bli riktigt bra om man vill. /Frida

Ingrid och Anita har två barn, citaten nedan visar deras tankegångar:

Jag skulle inte ha en unge utan jag skulle gärna ha tre (...) De skulle inte behöva vara ensamma. /Ingrid

Självklart ville jag ha mer än ett, jag skulle aldrig kunna drömma om att bara ha ett barn. /Anita

5.1.3 Om ensamhet och självständighet i vuxen ålder

I citatet nedan belyses såväl upplevelsen av ensamhet som självständighet hos informanten. Självständighet är en egenskap som vi upplever är genomgående hos alla informanter som vi har träffat.

Den här självständigheten, den finns nog kvar sen... Och sen tror jag faktiskt att jag har viss nytta av, som samtidigt kan vara sorg, men att ha varit ensam gör att jag klarar mig ensam. Jag måste inte liksom snabbt skaffa mig en ny man för att bli lycklig om man säger så utan förmågan, "capacity of being alone", den har jag. Sen kan jag ju tycka ibland att, om jag skulle ge mig hän till det, att det är ganska tråkigt ibland att "ja men jag har ju alltid varit ensam". Om jag dippar kan jag känna igen den känslan av ensamhet som ändå finns med från min barndom. För det vet jag inte om det kom fram förut men det har nog funnits en känsla av att jag har varit ensam. Faktiskt. För det, då tycker jag.. Alltså det är inte såhär vardagliga grejer utan det är om man har en väldig motgång eller nånting. Så då tror jag att jag har känt att jag alltid har varit ensam som en sorg nånstans ändå. Utan att jag inte fattade det som barn. /Anita

Vår upplevelse är att flera av informanterna är självständiga och står på egna ben, de har lärt sig att klara sig själva och det är en styrka som vi tror hjälper dem i livet. Johanna berättade om hur hon inte ser sig själv som en "bullmamma" utan att det är viktigt för henne att vara en egen person och inte enbart kopplas samman med att vara mamma, vilket vi anser också tyder på en självständighet.

Ja, men nu är jag Johanna på jobbet! Ja, och just det här att få lov att säga det. Att man inte ska vara mamma, det är man ju hela tiden sen man får en bebis. /Johanna

En aspekt som framkommer tydligt bland informanterna är upplevelsen av att stå ensam när föräldrarna blir gamla och sjuka. I dessa situationer i livet beskriver informanterna hur påtaglig känslan av ensamhet blir när man inte ha några syskon att dela ansvaret med och rådfråga i svåra beslut. De äldre informanterna har redan varit med om att föräldrarna har gått bort och beskriver svårigheterna med detta, medan de yngre har tänkt tanken hur det kommer bli när föräldrarna går bort.

Det jag tänker på det är nog snarare att de blir ju äldre och när de kanske börjar bli sjuka och så småningom går bort då kommer jag ju stå väldigt ensam... Då har jag ju ingen. Så, det har jag väl tänkt. Det är nåt som man har hört att när någon går bort och syskonskaran "då gjorde vi si eller då gjorde vi så" där kommer ju jag stå själv. /Frida

Ja, alltså, när min mamma blev dålig, då var det inte roligt, kan jag säga. Hade jag inte haft min man, ja, jag hade väl någon utav kusinerna... Alltså, det var så jobbigt! /Ingrid

Det som är slående är att trots att vi upplever att de flesta av våra informanter har ett starkt socialt nätverk, och i flera fall egen familj, så säger de ändå att de står ensamma då föräldrarna åldras och blir sjuka. Avsaknaden av syskon blir påtaglig i den här livssituationen. Vänner och familj tycks kompensera eventuella syskon i de flesta situationer men inte när det gäller föräldrarnas bortgång. Även om de finns där som stöd så är blodsband med syskon något som endabarn säger sig sakna i dessa fall. Informanterna har uppfattat hur deras vänner i dessa situationer delar på både det känslomässiga och det praktiska ansvaret med sina syskon. De beskriver en oro inför att stå ensam kvar när föräldrarna går bort.

Bandet till syskon som kommer från samma kärnfamilj som en själv finns kvar efter föräldrarnas bortgång och kan också bli starkare då den äldre generationen inte längre finns, detta är något som flera av informanterna saknar i egenskap av att vara det enda barnet i familjen.

Syskonrelationen är ju den som varar längst, den varar ju långt efter att föräldrarna dött. Där man kan få vara allt, dum snäll ja alla känslor. Som man inte kan vara med någon annan egentligen. /Anita

Men sen när mina föräldrar gick bort, då känner man, min pappa gick bort förra året, och mamma gick bort för tre år sen och då blir man såhär "jag är ju ensam". Jag har ingen, och då har man ju familj och vänner och så men, då blev det ju såhär att man kände sig ensam. Det har jag aldrig tänkt på förut så... /Johanna

5.1.4 Fördjupad analys

Samtliga Informanter beskriver att de haft en bra uppväxt och att de fått mycket uppmärksamhet och kärlek från föräldrarna. De berättar att uppmärksamheten varit direkt riktad mot dem som barnet i familjen och att de haft stort fokus på sig från föräldrarna. Uppmärksamheten har inte kunnat fördelas eftersom det bara finns ett barn i familjen och har därför känts betungande för vissa av informanterna. Inom systemteorin ses familjen enligt Lundsbye (2010) som ett överordnat system som innefattar olika subsystem, vilka kan bestå av föräldrar och barn. Dessa subsystem har olika innebörder, barn och föräldrars subsystem betraktas som komplementära, olika, i förhållande till varandra. Föräldrarnas och syskonens subsystem är symmetriska och bygger på likhet (Lundsbye 2010). Vi kan med utgångspunkt från systemteorin se de olika systemens symmetriska och komplementära relationerna. I Fridas och Johannas familjesystem ingår subsystemen föräldrar och barn. Den uppmärksamhet och det ensidiga fokus som de talar om beror på den *komplementära* relationen (Lundsbye 2010). Föräldrar står över sina barn i hierarkin och eftersom de har ett barn att fokusera på kan detta uppfattas av barnen som mycket. Johanna uttrycker att hon önskade att det fanns någon mera att dela detta fokus med, i en symmetrisk relation. Vidare kan vi se att den outtalade relationsregeln med fokus på henne, upprätthållits inom familjen eftersom man vänjer sig vid att det är så. Så länge denna regel inte ändras kommer detta mönster att bibehållas eftersom den inte ifrågasätts. Vi tolkar det som att vissa familjemönster upprätthållits inom Johannas familj tills att hon i vuxen ålder själv kunde bryta mönstret genom att säga ifrån, samt visa att hon är en självständig individ.

Johanna beskriver hur hon upplever sig själv som försiktig i vissa sociala sammanhang och spekulerar i om det kan vara en påverkan av att vara endabarn, även om hon ger sken av att vara social och utåtriktad. Frida berättar att hon upplevde sig reserverad när hon skulle börja skolan, på grund av att det var så många barn, innan hon vande sig vid den stora gruppen.

Kitzman, Cohen och Lockwood (2002) visar på att endabarn ofta är passiva i större grupper och att det kan bero på att endabarn saknar syskon. Barn med syskon lär sig sociala relationer tidigt genom att observera hur föräldrarna interagerar med syskonet. Endabarn har inte samma möjligheter att observera det sociala spelet inom familjen och blir då mer passiv i gruppsammanhang (Kitzman, et al. 2002). Vi tolkar det som att Johannas upplevelse av att vara försiktig överensstämmer med vad tidigare forskning har kunnat visa angående passivitet och att vara mer avvaktande. Samtidigt kan vi tänka oss att det är något individuellt som kanske inte stämmer in på alla endabarn, till viss del kan det vara en personlighet oavsett om man har syskon eller inte. Men det är en intressant aspekt att både Johanna och Frida uttrycker liknande upplevelser trots att de båda beskriver att de haft många lekkamrater i grannskapet som barn.

Angående våra informanternas tankar om sin egen familjebildning tycker vi att det är intressant att observera att det var viktigt för de två äldsta av våra informanter att skaffa syskon till sina egna barn, medan det inte var lika viktigt för de yngre. Vi vet inte om det har någon koppling till ålder men vi kan konstatera att utfallet blev så bland våra informanter. Greenberg (2001) redovisar demografiska analyser som tyder på att familjens storlek minskar i de rika länderna. Orsakerna till att enbarnsfamiljer ökar är bland annat försenat barnafödande och överarbetande föräldrar som upplever det som lättare med ett barn (Greenberg 2001). Vi tänker oss att samhället har hunnit förändras sedan de äldsta av våra informanter skaffade familj och när det var dags för familjebildning för de yngre informanterna. Om det finns en trend att enbarnsfamiljer ökar i samhället så är det rimligt att informanterna som är födda runt 1970-talet har påverkats av det i sina funderingar kring familjebildning. Om vi ser på vad de yngre informanterna har svarat så säger Karin att hon inte haft någon stark längtan efter barn och att omständigheterna att hon är singel för närvarande gör att det inte är aktuellt. Johanna menar också att hon inte ser mammrollen som hennes livsuppgift, men att hon ville ha barn med sin partner och naturen gav dem inga fler än ett barn. Frida, som vi uppfattar har upplevt det som mest positivt av våra informanter att vara endabarn, säger att tanken på att få ett barn inte avskräckte henne på grund av hennes goda erfarenheter av att vara endabarn. Anita och Ingrid som absolut inte kunde tänka sig att endast skaffa ett barn har kanske lite andra erfarenheter. Den ena har växt upp på 1940-talet då det fanns många endabarn i Sverige efter kriget, men på grund av att hon växt upp enbart med sin mamma så kanske hon upplevde det som ensamt trots att hon hade vänner och kusiner att umgås med. Den andra växte upp på 1950-talet och hade även hon många vänner men säger ändå att hon tror att barn behöver syskon. Vi vet inte om det är en generationsfråga eller om det helt enkelt är individuellt. Det kan ju vara så att de äldre har upplevt en stor saknad av syskon eftersom de har varit med om att bli ensamma kvar då föräldrarna har gått bort.

Anita berättar att hon har lärt sig *capacity of being alone* som en påverkan av att växa upp som endabarn. När vi sökte efter en förklaring till begreppet Anita nämner hittade vi följande: Förmågan att vara ensam är barnets psykologiska utveckling mot individualitet, barnet lär sig att vara psykiskt ensam i närvaro av en kärleksfull förälder och av denna lärdom införlivas trygghet, säkerhet och förtroende hos barnet. Förmågan fortsätter att utvecklas under livets gång (Martinez-Lewi 2011-11-26). Anita säger att hennes självständighet och att hon har förmågan att vara ensam är positivt, men samtidigt kan känslan av ensamhet vara en sorg.

Som Frida och Ingrid visar exempel på i sina citat så lyfter Greenberg (2001) fram att endabarn saknar syskon främst när det gäller att ta hand om åldrande föräldrar. Endabarn bär en börda att ensam behöva ta alla beslut angående föräldrarnas äldreomsorg när föräldrarna kanske är så dåliga att de inte kan ta besluten själva (Greenberg 2001). Mancillas (2006)

bekräftar att endabarns återkommande oro är just när det gäller att ta hand om åldrande och sjuka föräldrar. Ytterligare en oro för endabarn är att stå ensam kvar när föräldrarna går bort (Mancillas 2006). Med utgångspunkt från våra informanter och deras relationer med föräldrarna, tänker vi oss att ingen annan känner sina föräldrar så väl som barnen och vice versa. Att förlora sina närmaste kan kännas som en stor förlust för endabarnet, även om endabarnet har familj och vänner omkring sig som står dem nära.

Informanternas förmåga att hantera de svårigheter som beskrivs i stycket ovan kan förklaras utifrån begreppet KASAM. Upplevelsen av egna resurser och känslan av stöd i det egna nätverket är faktorer som är viktiga när det gäller förmågan att hantera och möta svåra händelser i livet (Antonowsky 2005). Vi upplever att flera av informanterna i vår studie bär på en stark självständighet vilket också belyses i några av citaten. Anita beskriver att hon har *capacity of being alone* och Ingrid berättar också (i ett citat längre fram) att hon inte är beroende av någon, dessa egenskaper tror vi kan vara viktiga när det gäller förmågan att hantera svårigheter i livet, utan att för den skull förminska vikten av att ha socialt stöd i sin närhet. Vi tycker att informanterna i stor utsträckning har personer i sin närhet som de står väldigt nära och som de har hjälp och stöd av.

Frida berättar i ett citat hur hon som liten frågat sina föräldrar varför hon inte hade syskon. Föräldrarnas svar uppfattar vi som en tillräcklig förklaring för Frida när hon var barn. En annan av informanterna berättade att hon var adopterad eftersom hennes föräldrar inte kunnat få egna barn. Med den informationen uppfattar vi att hon också kunnat acceptera sin situation som endabarn. Vi tror att det kan ha betydelse för informanterna om föräldrarna berättat orsaken till att de inte har några syskon. Ett av de grundläggande begreppen inom KASAM som är relevant att belysa i det här sammanhanget är *begrifflighet* (Antonowsky 2005). Om informanterna har fått en förklaring som gör att de kan förstå varför föräldrarna valt eller inte kunnat skaffa fler barn så kan deras upplevelse av att vara enda barnet kännas lättare då de har förklaringen och vetskapen att förhålla sig till. Om Ingrids föräldrar exempelvis inte berättat för henne att de inte kunde få egna barn så hade hon levt i ovisshet om varför hon var endabarn. Om Fridas föräldrar svarat undvikande då hon frågade varför hon inte hade syskon så hade hon bara kunnat spekulera i varför hon var enda barnet. Att förstå och begripa hur saker och ting förhåller sig är viktigt för känslan av sammanhang i livet (Antonowsky 2005).

Samtliga informanter beskriver känslan av ensamhet och utsatthet i samband med föräldrarnas åldrande. Eftersom att alla våra informanter är kvinnor kan man enligt Trost och Levin (2010) ur ett rollteoretiskt perspektiv betrakta deras position som kvinna och de förväntningar som innefattas i den positionen (Trost & Levin 2010). I samhället lever föreställningar kvar om exempelvis kvinnans roll som vårdande och ansvarstagande. Informanterna i vår studie innehar två positioner där de har förväntningar på sig, rollen som endabarn och i egenskap av rollen som kvinna. Vi anser att informanterna är dubbelt utsatta i just den situationen där de står ensamma med ansvaret när föräldrarna blir sjuka och går bort.

5.2 Hur uppfattar och påverkas vuxna endabarn av de föreställningar som finns om endabarn i samhället?

Vi upplever att det finns föreställningar om endabarn precis som det finns föreställningar om andra minoriteter i samhället. Vi vill undersöka ifall endabarn själva upplever att föreställningar finns och hur de uppfattar och hanterar dem.

5.2.1 Föreställningar

Utan att vi har tagit upp exempel på olika samhällseliga föreställningar om endabarn så nämner några informanter självmant stereotypiska drag som beroende, bortskämd, lillgammal, självcentrerad och att man skulle ta stor plats i olika sammanhang. Ingrid syftar på sin mamma i svaret nedan:

Jag är inte beroende av någon annan, det har hon i alla fall lärt mig! Så jag är inte så bortskämd, jag har inte fått allt! Men jag är bortskämd på ett annat sätt. Mycket kärlek. /Ingrid

Vi märker hur djupt rotade föreställningarna om endabarn är och även om de säger sig inte uppleva att det finns föreställningar så kommer det ändå fram under intervjun. Vi upplever att en del av informanterna försvarar sig mot den bild som finns om endabarn och vill visa på att man inte faller inom den ramen. Under en intervju så skämtade Karin om föreställningar som finns om endabarn och vi upplevde att hon till viss del internaliserat sig själv med föreställningarna av att vara lite annorlunda. Hennes önskan att vara normal framkommer samtidigt som hon försvarar sig gentemot föreställningar.

Ja, men jag tror att "jaha, du är enda barnet?" Bortskämd... En som alltid ska få sin vilja fram.. Ja, lite så! Sånt kan man nog mötas av. Och så dessutom singel, liksom, ja då är man ju lite störd, det måste man ju vara! *skrattar* /Karin

I några av intervjusvaren framkommer hur den normativa bilden av kärnfamiljen påverkar våra informanter på ett negativt sätt.

Jag tycker det verkar vara en sån sak som stör folk att man inte skaffar två eller fler.. Att det finns en sån norm. Och som sagt som barn så blev jag frågad om varför jag inte hade syskon. Ja, jag tycker att det är tråkigt. /Frida

Två av våra informanter har själva endast ett barn, vi tycker att det framgår tydligt av Fridas svar hur hon är trött på att folk lägger sig i deras val av familjebildning. Hon jämför vidare med människor som väljer ett barnfritt liv och hur det blir ifrågasatt av andra människor. Frida berättar hur hon som enbarnsförälder fått frågor som "varför blev det inte fler?" och "kunde ni inte få fler?".

Karin resonerade kring fördomar och kom in på att människor har en tendens att se det man vill se. Hon tar som exempel en besvärlig person och att människor runt omkring skyller det på att hon är endabarn, det blir en individ som bekräftar regeln om endabarn som grupp.

Jaja, hon har inte haft några syskon." (...) när det är något konstigt så kanske de skyller på det? /Karin

I citatet som följer kan vi se hur en stereotypisk bild lyfts fram, att endabarn skulle ha så mycket mera fördelar än barn med syskon. Johanna upplever att det är vanligt att man placeras i ett fack, att endabarn ses som en homogen grupp, där alla är bortskämda och får allt de pekar på.

Fördomar kan nog vara kanske i den mån att som ensam barn att man har det så mycket bättre, än när man har syskon. Och då tänker väl de flesta på materiella saker.(...) Det är så lätt att kategorisera. /Johanna

En föreställning som framkommit under intervjuerna från några av informanterna är att man skulle vara egotrippad på grund av att man är endabarn.

Alltså jag bryr mig inte vad de tycker. Utan det är ju som det är. (...) Säkert någon som har tyckt någonting, det finns det säkert. Såna som tycker att man är för ego eller nåt. Men hade jag inte varit det så hade jag inte suttit här heller! *skrattar* /Anita

Vi uppfattar att det i citatet antyds att egoism är negativt utifrån samhällets föreställningar. Anita vänder det dock till något positivt då hon har gått sin egen väg och uppnått det hon vill i livet, som är karriären i detta fall, det har blivit en drivkraft för henne.

Man blir lite egotrippad som ensam barn, det kan jag säga. /Ingrid

Ingrid säger vidare att det har varit positivt att slippa konkurrera och gå in i konflikter med syskon angående exempelvis godisfördelning, men hon konstaterar att endabarn kan bli egocentriska då man inte är van att dela med sig. Endabarn har inte syskon att förhålla sig till och behöver därför inte tänka på andras behov i samma utsträckning som barn med syskon.

5.2.2 Fördjupad analys

Negativa stereotyper av endabarn har genomsyrat samhället under så lång tid att de har blivit allmänt accepterat faktum. Endabarn beskrivs fördomsfullt som exempelvis självcentrerade, själviska, bortskämda, ensamma och beroende (Mancillas 2006). Som Karin uttryckte det så tenderar människor att se det som bekräftar deras övertygelse. Besvärliga personer som är endabarn får representera alla i gruppen och de övriga välfungerande endabarnen ses som positiva undantag från regeln.

Karin beskriver vidare hur hon har uppfattat existerande föreställningar gentemot endabarn och skämtar om att man kanske ses som lite störd när man både är endabarn och singel vid 40 års ålder. Vi tolkar det som att hon kan till viss del ha internaliserat föreställningar samtidigt som hon försvarar sig mot dem. Mancillas (2006) menar att konsekvenserna av de utbredda negativa föreställningarna kan vara just att endabarn internaliserar dem, vilket kan ha en negativ effekt på både självkänsla och självbild (Mancillas 2006). Vi drar en parallell till om man som barn ofta får höra att man är blyg, så kan självbilden påverkas och man till slut blir blyg. Även om man senare i livet är social så kan man fortfarande brottas med den tidiga felaktiga självbilden. Greenberg (2001) skriver att endabarn får kämpa mot fördomarna under hela sitt liv (Greenberg 2001). Många av informanterna börjar självmant resonera kring om de har varit ensamma eller inte, innan vi ens har ställt frågan ifall de har upplevt sig ensam. Det tycker vi indikerar på att de har uppfattat föreställningar som finns i samhället men kanske inte medvetet reflekterat över det.

Greenberg (2001) pekar på att den enda skillnaden mellan endabarn och barn med syskon är att endabarn har lite bättre självkänsla och akademiska prestationer, är lite vänligare och kommunikativa (Greenberg 2001). Mancillas (2006) bekräftar att det är ett återkommande resultat i studier att endabarn visar hög prestationsförmåga och intelligens om man jämför med barn som har syskon (Mancillas 2006).

Trost och Levin (1996) menar att den sociala interaktionen är central inom symbolisk interaktionism. Från det att vi föds socialiseras vi in i samhället och lär oss vilka normer och

förväntningar som finns. Den internalisering av föreställningar som vi upplever hos några av informanterna kan utifrån detta perspektiv betraktas som den generaliserande andra. Informanterna ser då sig själva med omgivningens glasögon och uppfattar genom dem olika förväntningar och normer som finns om dem som endabarn (Trost & Levin 1996). Efter att vi intervjuat en av informanterna berättade hon att hon tyckte att det var positivt att vi i frågeställningarna inte utgick från att endabarn var bortskämda och konstiga, vilket också tyder på en medvetenhet hos endabarnen själva om de föreställningar som existerar i samhället.

5.3 Vilken betydelse har det sociala nätverket haft och kan det kompensera betydelsen av ett syskon under livets gång?

Vår hypotes är att ett socialt nätverk till viss del kan kompensera betydelsen av syskon och vi är nyfikna på att undersöka hur informanterna resonerar kring sitt kontaktnät. Vårt intryck är att flera av våra informanter har väldigt starkt nätverk med några väldigt nära vänner. Två av informanterna har nära väninnor som de kallar för systrar.

Jag har alltid haft nära vänskrets om man säger. Inte sådär jättemycket, men nära, såna man känner att man kan lita på. Som man har förtroende för och... Som en av min, min absolut bästa vän, vi blev kompisar för 14 år sen tror jag, och vi kallar varandra systrar. Det bara är så. Det är någon som man kan prata med om precis vad som helst i vuxen ålder, det är inte varje dag man träffar någon sån. /Johanna

Flera har varit måna om att hålla vänner nära genom livet, de vill inte släppa taget om dem och är nogga med att ha dem kvar. Vi upplever även att släktband har varit väldigt starkt och viktigt för flera av våra informanter. Förutom föräldrarna har kusiner, mor- och farföräldrar haft stor betydelse i informanternas liv, följande citat är ett exempel på detta.

Okej då, det är inga syskon men, det är inte som riktiga syskon men, kusiner är ändå lite det där, man är blodsband ändå". Det är lite starkare. Och jag tror kanske att vi känner det lite grand allihopa sådär, trots att vissa då har familj och sådär men ändå liksom, det är kul att man håller ihop i slakten. /Karin

Vår tolkning är att släktingar i familjens närhet kan bli viktigare för endabarn, speciellt vid högtider då kusiner kan kompensera syskons betydelse.

Att inte ha syskon? Jag tror ju att jag har saknat det som vuxen. Ja, det tror jag, för att det som var intressant med mina kusiner som jag var så otroligt nära under alla år under hela barndomen, men sen när man fick familjer så blev de tre, mina allra närmaste kusiner, det räckte för dem sen, med att umgås med varandra, på något sätt. /Anita

Anita beskriver hur betydelsefulla hennes kusiner var under hela hennes barndom, speciellt vid högtider och sommarloven, då hon spenderade mycket tid tillsammans med dem. Hon beskriver vidare den sorg hon upplevde när kusinerna fick egna familjer och de slutade samlas vid högtiderna. Det blev väldigt tomt och ensamt vid dessa tillfällen att bara vara med sin mamma.

Men sen blev ju dom då, det blir ju så när det blir en större familj, det är då det blir tydligt. Så det tycker jag, det saknade jag, det kommer jag ihåg att jag var jätteledsen när vi slutade

fira jul med dem, och då var jag väl i 20-årsåldern. Förfärligt jobbigt. Och då var det ju bara mamma och jag helt plötsligt, det tyckte jag var urjobbigt. /Anita

Senare i intervjun säger Anita att hon uppskattar när det är fler människor runt omkring. Vid flera tillfällen poängterar hon vikten av kusinerna och vi tolkar det som att de har kompenserat syskon till viss del. Det visar sig också starkt i hennes saknad av den nära samhörigheten med kusinerna. Som barn upplevde hon det som oerhört positivt men när familjekonstellationerna förändrades som vuxen blev det för henne en stor förlust. I det här fallet har kusinerna varandra i vuxenlivet eftersom de är syskon men informanten står ensam då hon inte har egna syskon.

5.3.1 Familjehistorien

Johanna nämner att man som endabarn inte har någon att dela den gemensamma familjehistorien med, något som hon kan sakna även om hon har vänner sedan länge.

Ja... Det är en nackdel ibland att man inte har någon som känner en, som har varit med hela vägen, som vet precis hur det var i familjelivet, för det sitter jag ju med själv. Och allt vad som har hänt genom åren, och även om mina kompisar som har varit med och vet mycket men de vet inte allt. Ja, där sitter jag ju själv så. Det kan jag ju känna att, utan att man tänker på det, att det är en nackdel att, speciellt när man hamnar i jobbiga situationer. /Johanna

Syskon ser allt det som händer inom familjen vilket vänner aldrig kan få full inblick och förståelse i. Den komplexa helhetsbilden är omöjlig för en vän att få på samma sätt som en familjemedlem. Syskon delar både upplevelser och känslomässiga erfarenheter tillsammans, även om de kan ha olika bilder av familjelivet så delar de ändå en historia. Anita beskriver att även om hon har väninnor som hon anser sig stå väldigt nära så kan de inte, när det kommer till kritan, kompensera syskon.

Alltså, två av dem har också kallat mig för systrar, att jag är deras syster. Men det kan jag säga, att jag, det är det inte... *skrattar* Men allvarligt talat är det inte det! Det är ju ändå så att när man gör nånting som är med familjen så är det bara familjen. /Anita

Anita resonerar vidare att hon tror att vi i Sverige lever på en myt att familjen inte är så viktig, hon menar att när det gäller så är familjen oerhört viktig för oss. Vissa saker gör man bara med familjen och man tänker inte på att inkludera vänner vid dessa sammankomster. Vi tänker att vänner och släkt kan i vissa fall kompensera syskon men inte när det gäller familjetillfällen. Under intervjuerna kan vi se att det sociala nätverket är av stor betydelse för alla våra informanter, både under barndomen och i vuxenlivet. I vissa situationer beskriver informanterna en saknad av en familjemedlem som finns med hela livet, där man har ett band som är annorlunda än vänskapsband. Ett blodsband som består oavsett vad som händer. Även om flera av informanterna säger att de förstår att syskon inte nödvändigtvis har en bra relation så är det ändå något de i vissa situationer önskar.

5.3.2 Fördjupad analys

Kitzman, Cohen och Lockwood (2002) betonar att endabarn har nära ömsesidiga vänskapsrelationer i lika stor utsträckning som barn med syskon. Tvärtemot vad många antar så har föräldra- barn relationen större inverkan på förmågan att skapa nära vänskapsrelationer än vad betydelsen av syskon har (Kitzman, et al. 2002). Samtliga informanter berättar att de

har nära vänner, och det verkar som att flertalet föredrar kvalitet framför kvantitet när det gäller vänner, även om vissa har stor bekantskapskrets förutom sina nära vänner. Kitzman, et al. (2002) säger vidare att syskon är till skillnad från vänner inte något som barnet själv valt och att det är inte säkert att en syskonrelation alltid innebär en nära relation (Kitzman, et al. 2002).

Antonowsky (2005) beskriver hur olika livsområden har betydelse för hur vår känsla av sammanhang i livet är. Släkt och familj kan för en del människor ha väsentlig betydelse för upplevelsen av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet (Antonowsky 2005). Utifrån flera av våra informanternas berättelser tolkar vi släktband som viktiga för dem, både under barndomen och senare i vuxenlivet, även om relationerna i en del fall har avtagit sedan de blivit vuxna och i andra fall stärkts. Karin berättar hur kusinerna börjat återta kontakten igen i vuxen ålder, flera av hennes kusiner är också är endabarn och alla är måna om att hålla kontakten. Anita beskriver hur betydelsefulla hennes kusiner var under barndomen även om kontakten ganska abrupt upphörde när hon var i 20-års åldern. Vi uppfattar att såväl nära vänner som släktingar har varit en viktig del för informanternas känsla av sammanhang i livet även om andra livsområden såsom exempelvis arbetet också varit av stor betydelse för vissa av informanterna. Vi uppfattar att informanternas bild av världen i ganska stor utsträckning är begriplig, hanterbar och meningsfull utifrån resonemang som de fört under intervjuerna. Förutom familjen har nära vänner lyfts fram vid upprepade tillfällen under informanternas berättelser vilket belyser det sociala nätverkets betydelse i deras liv.

5.4 Vilken roll upplever endabarnet att det haft i sin familj och hur beskrivs relationen till föräldrarna?

Vi tänker oss att man har olika roller i en familj och vi är nyfikna på hur endabarn har upplevt sin roll samt hur relationen har varit (och är) till föräldern/föräldrarna.

5.4.1 Ensam i rollen som barn i familjen gentemot föräldrarna.

I följande citat beskriver Frida hur hon kände sig ensam i rollen som det enda barnet gentemot föräldrarna.

Däremot så kunde jag ju liksom känna mig ensam på så sätt att när de vuxna hade rätt och de bestämde och då var jag ju liksom ensam i hörnet, jag hade ju ingen att alliera mig med. Då kände jag att de är ju två och jag är en. Fast det vet jag ju inte om jag hade haft om jag hade haft syskon, det vet jag ju inte. Men jag kanske tänkte så som barn "det skulle ha vart flera här så skulle de få se... /Frida

Frida beskriver hur hon kunde känna sig ensam i rollen som barn då hon i vissa situationer inte hade någon på sin sida, medan föräldrarna var två mot hennes vilja. Hon berättar vidare att hon upplevde att hon var överbeskyddad av sina föräldrar, de var noga med att hon skulle höra av sig och hade koll på vad hon gjorde. Hon berättar också att hon fick ta ansvar och kände sig delaktig hemma. I följande citat nedan beskriver Johanna hur hon upplevt sin roll i familjen.

Men det var väl att man blir ju lite mer påpassad kanske när man är enda barnet. Att man kanske får lite mer krav på sig (...) Ja, man kanske tog på sig nåt ansvar som man egentligen inte skulle ha eller borde tagit. /Johanna

Johanna har liksom Frida upplevt att hon varit påpassad som barn. Hon tycker också att hon haft en del krav på sig men resonerar huruvida det är föräldrarna eller hon själv som tagit på sig ansvaret. Hon menar att eftersom mamman hade höga krav på sig själv så överfördes dessa på henne. Hon upplevde att mycket fokus låg på henne eftersom att hon var endabarn. Även Anita har upplevt att mycket fokus hamnade på henne både på gott och ont. Vilket hon tror är annorlunda om man är flera syskon i familjen. Citatet nedan beskriver hur hon upplevt sin roll.

Det blir väl att allting läggs ju på en själv. Både det positiva och det jobbiga med. Ens mamma ser ju allt vad man gör då man är enda barn. Men om man har flera barn så ser de ju inte. /Anita

Vi kan i citatet nedan se hur rollerna inom familjen kan förändras, Ingrid beskriver hur hon fick en annan roll då hennes pappa gick bort.

Men när han gick bort då tog jag över mammarollen tror jag. Ja, hon fick inte åka själv! Jag körde henne överallt! Hon fick inte göra det och det... Hon försökte träffa en karl men det gick ju inte, då satt jag ju uppe till klockan var 02 på natten och undrade var i herrans namn hon hade vart och gjort! (...) Jag hade ju ingen annan som, jag menar hon var ju säkert med oss stand by i åtta år. /Ingrid

Ingrid själv har svårt att förstå varför hon tog på sig den ansvarstagande rollen gentemot sin mamma. Hon spekulerar i om det berodde på att hennes mamma alltid ställt upp till 120 procent på henne. Ingrid tror att det kan bero på hon ansåg att det var hennes tur att ta över när hennes mamma blev ensam och gammal. Då Ingrid var enda barnet så fanns inget syskon som kunde ta hand om mamman växelvis, Ingrid tog själv på sig ansvaret att ta hand om henne. Även Karin beskriver hur hon känner ett visst ansvar gentemot sina föräldrar.

Jo förresten, om jag tänker på krav och så.. så är det nog egentligen, det är inte säkert från mina föräldrar enbart men jag tar på mig det själv. Alltså lite grand att dom, det är inte alls att dom kräver.. (...) jag är där en hel del på sommaren och så men liksom hela hösten och vintern så rullar det bara på och liksom jag tycker det är jätteskönt att bara vara här hemma och åker ju jättegärna ner på ett sätt liksom, det är inget konstigt med det men det rullar på, veckorna fylls upp, ja, går i ett liksom, och jag kan ibland känna liksom att "oj, humm..". (...) De är pensionärer nu och "kommer du på fredag?" sådär liksom, så! Jag känner det lite så att jag vågar nästan inte riktigt säga, (...) inte förrän jag verkligen vet att jag vill och kan åka ner och hälsa på, för att det blir en sån förväntan liksom. /Karin

Vi uppfattar det som att Karin känner ett stort ansvar att hälsa på sina föräldrar och att hennes föräldrar gärna vill att hon kommer men att det är svårt att hinna med det under hösten och vintern när det är så mycket annat som tar tid, samt att hon också vill koppla av hemma. Vi tolkar hennes resonemang som att det hade varit mindre belastande för henne om det funnits syskon med i bilden då ansvaret hade kunnat fördelas. Vi kan utifrån Karin och Ingrids resonemang se en förändring av roller inom familjerna vilket vi tror är vanligt i de flesta familjer när föräldrarna blir äldre. Detta kan dock vara ännu mera påtagligt bland endabarnsfamiljer då barnet står ensamt i sin roll.

5.4.2 Relationen till föräldrarna

Samtliga informanter har beskrivit att de haft en god kontakt med sina föräldrar, även om det i vissa fall funnits perioder i livet då det uppstått konflikter. Konflikterna har i dessa fall handlat om relationen till deras mammor. Två av informanterna fick i vuxen ålder säga ifrån till sina mammor och tydligt markera att de är självständiga individer.

Ja, jag har ju väldigt stark anknytning till mina föräldrar, än idag, om det beror på att jag är ensam barn eller inte, det vet jag inte, men jag har ju daglig kontakt med mina föräldrar. Eller en väldigt god kontakt (...) Ja, de är ju fortfarande väldigt tillgängliga för mig. Hjälpsamma och finns där! /Frida

Frida beskriver genomgående under intervjun att hennes relation till föräldrarna är väldigt stark. Hon berättar vidare att föräldrarna alltid varit snabba att svara på hennes behov och att hon alltid känt sig väldigt delaktig i sin familj. Ingrid beskriver också att hon haft en god relation till båda sina föräldrar men att relationen har sett olika ut. Vi tolkar det som att hon i vissa situationer allierade sig med sin mamma och i andra situationer med sin pappa. Vilket citatet nedan belyser.

Jag hade ju förtroende för båda två (...) Min mamma, hon tyckte det var så himla kul när jag började gå ut och dansa! Då satt hon ju uppe vettu.(...) Och sen så stängde vi köksdörren då, så att han inte skulle vakna, *skrattar* Och så kokade vi kaffe och sen kunde vi sitta hela natten, till morgonen nästan, och tjata. (...) när det blev problem, då gick jag inte till henne, då gick jag till pappa. För jag tror att hon var för, egentligen, väldigt väldigt rädd om mig.(...) Jag vågade inte säga det till henne och då gick jag till pappa. Det var bättre. Han blev inte HERREGUD! *gestikulerar stort*, han blev inte sån. Utan han kunde liksom hålla det på samma nivå, på lugn nivå, så man kunde prata. /Ingrid

Vi tolkar Ingrids beskrivning som att relationen varierade utifrån vad hon hade behov av för tillfället. Utifrån detta valde hon vilken av föräldrarna som bäst kunde möta hennes behov i en specifik situation. Med pappan kunde hon ventilera och vända sig till när det gällde att få vägledning och lösa problem. Medan hennes mamma var den hon kunde prata med om allmänna saker i livet som inte var lika allvarliga eftersom mamman annars kunde oroas sig.

5.4.3 Fördjupad analys

Mancillas (2006) menar att endabarn har en starkare känsla av personligt ansvar än de med syskon och han lyfter också fram att endabarn ofta har en nära relation med sina föräldrar (Mancillas 2006). Trots att Karin beskriver att hon aldrig upplevt krav på henne från föräldrarna så känner hon ändå ett personligt ansvar att ringa samt att hälsa på dem. Hon tänker att dessa krav är något som hon själv har tagit på sig. Ingrid berättar om hur hon lät hennes mamma vara med hennes familj på semestrar och högtider när mamman var ensam kvar efter att pappan dött, trots att det belastade familjen. Hon kände ett ansvar att ge tillbaka efter allt som mamman hade gett henne. Vi tolkar det som att relationerna i enbarnsfamiljer blir väldigt nära då det är en liten familj, kanske på både gott och ont. Vi drar slutsatsen att det finns ett samband mellan att ha en nära relation och känna ett starkt personligt ansvar. Mancillas (2006) menar vidare att följderna av att ha en stark känsla av personligt ansvar kan vara att man har svårt för att be andra om hjälp vilket i sin tur kan bidra till högre stress för individen (Mancillas 2006). Vi uppfattar det i Karins citat att hon kan uppleva att det blir stressigt att hinna med att hälsa på sina föräldrar när veckorna fylls med så mycket under hösten och vintern, det blir som ett slags krav som hon ställer på sig själv.

En intressant aspekt betraktat ur ett rollteoretiskt perspektiv är informanternas beskrivning av hur rollerna gentemot deras föräldrarna förändrats. Ingrid belyser detta i ett citat ovan. Hon berättar att hon efter pappan gått bort tog över mammarollen gentemot sin egen mamma. Utifrån ett rollteoretiskt perspektiv menar Trost och Levin (1996) att en roll kan betraktas som en process där positioner och förväntningar utmynnar i ett visst beteende (Trost & Levin 1996). Ingrid hade innan hennes pappa dog positionen som dotter i relation till sina föräldrar. När pappan dog förändrades de förväntningar hon hade på sig själv och också hennes beteende och position gentemot sin mamma. Så som vi uppfattat Ingrid var det hon själv som förändrade sitt beteende, vi kan dock inte veta om mamman också bidragit till denna rollförändring genom sitt sätt att vara.

Ur ett systemteoretisk perspektiv menar Lundsbye (2010) att förändringar i familjesystemet kan påverka subsystemens förmåga att anpassa sig till den nya situationen (Lundsbye 2010). Utifrån Ingrids berättelse resulterade pappans död i ett stort engagemang mellan mor och dotter. Mamman blev en stor del i Ingrids egen familj och deltog vid alla semestrar och högtider under en lång period. Vi uppfattar att Ingrids välvilja och ansvarskänsla för sin mamma tillslut blev för jobbigt för Ingrid och hennes egen familj. Enligt systemteorin bör gränserna mellan subsystem vara tydliga men också öppna för interaktion, om gränserna i en relation blir för diffusa kan det resultera i ett insnärjt mönster med ett alltför stort engagemang mellan subsystemen (Lundsbye 2010), vilket vi kan anta var det som hände i relationen mellan Ingrid och hennes mamma.

6. Slutdiskussion

En central del i vår studie har varit att försöka fånga kärnan i endabarns upplevelser av att vara enda barnet. I deras beskrivningar har vi kunnat skönja en del mönster som är gemensamma för informanterna. Alla har fått mycket kärlek och uppmärksamhet från sina föräldrar samt upplevt barndomen positivt. Samtliga informanter säger under intervjuerna att de haft en god relation till sina föräldrar. Föräldrarna beskrivs i stor utsträckning som; tillgängliga och hjälpsamma, en del menar att de har ställt upp till 120 procent och alltid svarat på deras behov. En informant har beskrivit att hon haft stark anknytning till sina föräldrar och känt sig delaktig i familjen. En annan informant beskriver att hon haft en tajt relation till sin mamma vilket hon menar varit positivt men samtidigt svårt när det gällde att frigöra sig i vuxen ålder. Det framkommer att relationen till mammorna i några fall periodvis varit komplicerad. Informanterna har ibland varit tvungna att sätta en gräns för att mammorna inte skulle bli för involverade i deras liv och kränka deras integritet. En negativ aspekt angående uppmärksamhet är att de själva upplevt att det ibland kan bli för mycket fokus från föräldrarna. Enligt systemteorin kan detta tyda på insärjda familjemönster. För att förhindra att det blir för mycket engagemang från föräldrarnas sida tror vi att det är viktigt att föräldrarna har ett tillfredsställande socialt nätverk utöver familjen så att de har annat att lägga fokus på än sitt barn.

Ensamhet är något som informanterna själva belyst, de menar att de sällan känt sig ensamma under barndomen. De har förutom sina föräldrar haft släkt och vänner som de träffat regelbundet. Vi spekulerar utifrån informanternas svar att föräldrarna kompenserat, instinktivt eller medvetet, avsaknaden av syskon så att det enda barnet får sin sociala träning. Men vi kan ändå ana i deras berättelser att det finns ensamhet i en del situationer. Avsaknad av syskon kunde exempelvis komma under tonårstiden samt önskan att ha någon att alliera sig med.

Vi uppfattar att ju äldre informanterna blivit så har tankar på vad det innebär att leva utan syskon i framtiden uppkommit. Tankar på föräldrarnas åldrande och själva ha ansvaret över dem samt stå ensam kvar när de går bort är gemensamt i stor utsträckning för informanterna. En del av dem har redan varit med om att förlora sina föräldrar och i en del fall har det upplevts som väldigt svårt både känslomässigt och rent praktiskt. Tidigare forskning pekar på att endabarn har en stark känsla av personligt ansvar vilket vi upplever att våra informanter också visar.

De flesta av informanterna har inte upplevt att de har påverkats av föreställningar som finns om endabarn. De hade svårt att ge exempel på föreställningar, men senare under intervjuerna framkom ändå typiska fördomar om endabarn. Flera har nämnt bortskämd och detta sägs med negativ ton, men vi tänker att det även kan ha en positiv innebörd. Man kan vara bortskämd på olika sätt, materiellt och med kärlek. Vi ser det som att de har internaliserat vissa fördomar under sitt liv men kanske inte på ett medvetet plan.

Några av våra informanter har beskrivit sig själva som försiktiga i större grupper och de önskar att de vågade ta större plats. Det här kan vi knyta till tidigare forskning som också har visat att endabarn kan vara passiva i gruppsammanhang.

Angående föreställningen att endabarn skulle vara mer beroende av andra människor är inte något som vi uppfattat under intervjuerna. Vi tolkar det som att våra informanter har blivit rustade att klara sig själva, vara självständiga och har fått förmågan att vara ensam. Däremot är de väldigt måna om sina vänner och att vårda relationerna. Vi tror att endabarn ser sina

vänskapsrelationer som väldigt värdefulla, trots att de inte har släktband är de relationer som kan vara livet ut. Två av informanterna beskriver sina vänner nästan som systrar.

Det sociala nätverket är betydelsefullt i informanternas liv, vi uppfattar att de flesta har ett starkt men inte så stort nätverk. Kusiner och släktband har varit viktigt för många av dem, och för några av dem har kusinerna till viss del kompenserat syskon under barndomen. Vi spekulerar i om kusiners betydelse är viktigare för endabarn än för barn som har syskon. Kusiner är ändå blodsband som en av våra informanter uttrycker det. Kusiner kanske inte är fullt lika viktiga för de som har syskon, men för endabarnet blir kusiner de i släkten som oftast ligger närmast i ålder.

Avsaknaden att ha någon att dela den gemensamma familjehistorien med är något som lyfts fram under intervjuerna. En informant menar att syskonrelationer är något som består oavsett vad som händer och varar långt efter att föräldrarna har gått bort. Väninnorna som hon kallar för systrar har trots allt visat sig prioritera sin egen familj när det väl gäller. Vi tolkar hennes svar som att det ändå är skillnad på vänner och familjeband.

Informanterna upplever i vissa fall en avsaknad av någon att aliera sig med gentemot föräldrarna. När föräldrarna gick samman och bestämde kunde informanterna uppleva sig som ensamma i rollen som barn. Relationerna till föräldrarna har dock sett olika ut bland informanterna, i en familj alierade sig informanten med sin mamma i en del situationer och sin pappa i andra sammanhang. Här blir relationerna mer jämbördiga och rollen som barn inte lika ensam gentemot föräldrarna.

I vuxenlivet beskrivs rollen som endabarnet som mera ansvarsfullt men informanterna menar att det också är ett ansvar de lägger på sig själva. Rollerna förändras och endabarnet kan få en utsatt roll då de ensamma känner krav på sig själva att ta hand om sina åldrande föräldrar.

6.1 Sammanfattningsvis

Vi fick veta att samtliga informanter har haft en positiv barndom men fick även insikt i vissa svårigheter som kan uppstå under livets gång. Vi hade en bild om att endabarn skulle ha känt sig mer ensamma under barndomen men att vuxenlivet skulle kännas mindre ensamt då man har skaffat ett eget nätverk. Men resultatet visar på det motsatta då det är i vuxenlivet som informanterna upplevt baksidor med att vara endabarn. Det är en komplex bild och vi ser två tydliga sidor av myntet. Barndomen har till stor del varit bra men vuxenlivet är mer komplicerat. Det vi trodde, att det skulle vara tufft att vara ensam kvar när föräldrarna gått bort, fick vi bekräftat.

Vi blev förvånade över att endabarn inte har märkt så mycket utav föreställningar som finns i samhället, det är i alla fall inget som vi upplever att de har reflekterat så mycket över.

Frida uttrycker det som mest positivt av alla informanter att vara endabarn och hon tvekade inte att själv skaffa ett barn. Hon berättar hur hon som enbarnsförälder fått reaktioner från omgivningen. Den förförståelse som vi har och som vi skrev inledningsvis bekräftas genom hennes berättelse om att omgivningen ifrågasätter valet av att skaffa ett barn. Vi blev nyfikna på vad som gjorde hennes upplevelse av att vara endabarn så positiv. Vi spekulerar i om det berodde på att hon kände sig delaktig i familjen och att familjen hade en samhörighet samt gjorde mycket saker tillsammans som familj.

Ingrid och Anita har en helt annan syn och menar att syskon är så pass viktiga att de flesta väljer och bör välja att skaffa syskon till sina barn. Det ger en paradoxal bild då de båda uppger att de har haft en god barndom med många vänner. Vi spekulerar i om upplevelserna kan bero på att båda har sett hur deras barn och barnbarn har haft glädje av sina syskon. Sedan tror vi att man har en tendens att lägga fokus vid det man själv saknar vilket vi tror är något mänskligt oavsett vad man har saknat i barndomen. Ur ett vuxenperspektiv kan vi dock förstå den positiva aspekten med att ha syskon som man delar sin familjehistoria med.

Kontentan är alltså att det är väldigt individuellt hur informanterna upplever livet som endabarn. Vi tänker att vara endabarn inte är ett problem i sig utan det beror på omständigheterna i livet hur man upplever det faktum att inte ha syskon.

6.2 Vidare forskning

Vi tycker att vårt ämne har varit mycket intressant och har under vårt arbete med C-uppsatsen reflekterat över flera aspekter rörande endabarn. Vi har i vår studie valt att titta på ett livsloppsperspektiv. Det hade också varit intressant att genomföra en studie med utgångspunkt från ett barnperspektiv, där man fokuserar på hur barn i dag upplever att det är att växa upp utan syskon. Våra informanter har fått tänka tillbaka och minnas sina upplevelser i barndomen vilket kan vara svårt då minnen kan förändras över tid. Vi tänker att genom direktintervjuer med barn kan man få en bild av hur verkligheten ter sig här och nu. Detta är ett förslag för vidare forskning i ämnet.

7. Referenser

- Antonovsky, Aaron (2005). *Hälsans mysterium*. 2. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Greenberg, Susan H. (2001). *The rise of the only child*. Newsweek (International, Atlantic ed.). 2001(137):17, s. 50-56
- Kitzmann, K.M., Cohen, R. & Lockwood, R.L. (2002). *Are only children missing out? Comparison of the peer-related social competence of only children and siblings*, Journal of Social and Personal Relationships, vol. 19, no. 3, pp. 299-299-316.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer, Katarina (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Lundsbye, Maths (2010). *Familjeterapins grunder: ett interaktionistiskt perspektiv, baserat på system-, process- och kommunikationsteori*. 4. rev. utg. Stockholm: Natur & Kultur
- Mancillas, A. (2006). *Challenging the Stereotypes about Only Children: A Review of the Literature and Implications for Practice*, Journal of Counseling & Development, vol. 84, no. 3, pp. 268-268-275.
- Martensen-Larsen, Oluf & Sørrig, Kirsten (2004). *Storasyster, lillebror och andra platser i syskonskaran*. 3. utg. Stockholm: Natur och kultur
- Pitkeathley, Jill; Emerson, David (1996). *Enda barnet : ensam eller stark?* Stockholm: Kommentus.
- Polit, D.F., Nuttall, R.L. & Nuttall, E.V. (1980). *The Only Child Grows Up: A Look at Some Characteristics of Adult Only Children*, Family Relations, vol. 29, no. 1, pp. 99-105.
- Schönbeck, Elisabeth (2008). *Äldst, yngst eller mittemellan: din placering i syskonskaran och hur den påverkar dig*. Stockholm: Forum
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

Aftonbladet (2005). *Jag är bortskämd med kärlek*. (Elektronisk) *Bilaga Wendela aftonbladets hemsida*. <http://www.aftonbladet.se/wendela/relationer/article10650407.ab> (2011-10-12)
<http://sv.wiktionary.org/wiki/f%C3%B6rest%C3%A4llning> (2011-11-20)

Nationalencyklopedin
http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/stereotyp/315197?i_h_word=f%C3%B6rest%C3%A4llning (2011-11-20)

Statistiska centralbyrån (2008). *Barn- och familjestatistik* (Elektronisk)
http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____255884.aspx (2011-10-10)

Vetenskapsrådet (2002) *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (Elektronisk)
www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf (2011-11-22)

Martinez-Lewi: *Feeling Secure Inside - The Capacity to Be Alone* (Elektronisk)
<http://ezinearticles.com/?Feeling-Secure-Inside---The-Capacity-to-Be-Alone&id=1448198>
(2011-11-26)

Bilaga 1: Annonsering i familjeliv.se

Är du ensam barn/endabarn utan syskon i Göteborg? Vi vill intervju dig!

😊 Mån 3 okt 10:09 📖 Läst 45 gånger ↩ Totalt 0 svar 🗨️ [Rekommendera](#)

Hej!

Vi är tre studenter som studerar Socionomprogrammet i Göteborg och ska skriva vår C-uppsats.

Syftet med vår studie är att undersöka hur vuxna ensam barn (endabarn) upplevde det att växa upp utan syskon. Det finns så många föreställningar om endabarn men vi vill ta reda på hur det verkligen är.

Du kommer att vara fullständigt anonym och svaren kommer inte att kunna kopplas till en specifik person.

Intervjun kan hållas dagtid/kvällstid eller helg i Göteborg.

Vi är tacksamma ifall du vill ställa upp på vår intervju!

Med vänliga hälsningar
Minna, Anneli och Marina

Sätt en känsla: ▼

Uppdatera inlägget

Bilaga 2: Information om studien och samtycke

Vi är tre studenter som läser på Socionomprogrammet vid institutionen för socialt arbete. Under termin 6 ska vi skriva en C-uppsats och vi har valt att undersöka hur det är att växa upp som enda barnet (utan syskon) i en familj samt hur det påverkar en som vuxen. Deltagandet är frivilligt och anonymt.

Vi planerar att använda oss utav inspelning så att vi kan koncentrera oss på intervjun i stället för att behöva anteckna det som sägs, men detta är frivilligt. Inspelningen kommer inte visas för någon annan och vi kommer att koda materialet för att du ska vara anonym.

Hela intervjun med allt vad det innebär beräknas ta ungefär en timme, men ha gärna marginal så du inte behöver stressa iväg till något annat efter intervjun.

Vi kan anpassa oss efter din vilja ifall du önskar att endast två av oss intervjuar dig vid intervjutillfället. Vi är flexibla vad gäller tid och plats för intervjun så kom gärna med önskemål men gärna i en lugn miljö.

Samtycke

Min medverkan i undersökningen är frivillig och jag kan närsomhelst avbryta mitt deltagande utan att behöva förklara varför. Jag kommer att vara anonym och det jag säger kommer endast att användas för studiens syfte. Intervjumaterialet ansvarar forskarstudenterna för att det förvaras på ett säkert sätt. Jag behöver inte svara på alla frågor om jag inte vill.

Studien kommer att bli offentlig på Göteborgs universitets hemsida där du själv också kan hitta den.

Om du har några frågor så tveka inte att kontakta oss!

Minna Pelli

Marina Bergström

Anneli Lindström

Handledare: Rachel Hadodo

Underskift:

Ort och datum

Medverkande

Bilaga 3: Intervjuguide

Bakgrundsfakta:

Ålder:

Sysselsättning:

Utbildning:

Familj:

Som barn:

1. Hur upplevde du som barn att vara enda barnet?

2. Kan du beskriva hur det var att växa upp som enda barnet?

- Saknat syskon?

- Ensam i rollen som enda barn?

Har du uttryckt till dina föräldrar som barn att du vill ha syskon?

- Om ja, vad fick du för svar?

- Om nej, hur kommer det sig att du aldrig gjorde det?

Har du fått veta av dina föräldrar varför du inte har syskon?

- vad var orsaken?

Kan du berätta om du har haft förväntningarna på dig som enda barn varit angående utbildning och yrkesval?

Vad har du fått för reaktioner från omgivningen att du är endabarn?

Nu som vuxen:

Kan du beskriva hur du upplever det nu, i vuxen ålder, att vara endabarnet?

- Finns det situationer eller skeenden i livet när du önskar/t att du haft syskon?

- På vilket sätt upplever du att du har påverkats av att inte ha syskon?

Hur upplever du att du har påverkats av samhällets föreställningar om endabarn?

Kan du beskriva dina relationer som vuxen till dina föräldrar?

Hur tänker du kring din egen familjebildning?

Relation till nätverket, då och nu:

Kände du till andra endabarn när du var liten?

Kan du beskriva hur familjens kontaktnät var när du var liten och hur det är idag?

Hur har relationerna med kusiner/vänner sett ut under din uppväxt?

Kan du berätta om du har vänt dig till för att få stöd/prata förutom dina föräldrar?

Sammanfattningsvis:

Vilka fördelar och nackdelar finns det med att inte ha syskon?

Vad skulle du råda föräldrar som planerar att skaffa ett barn?

Är det något du vill lägga till?

Känner du till någon annan som skulle kunna vara relevant för vår studie?